

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Andra Kammaren. N:o 45.

Onsdagen den 3 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 25 och 26 nästlidne April förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

Stats-Utskottets Memorial N:o 44; och

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 6 (i samlingen N:o 12).

§ 3.

Herr *A. Hansson* erhöll ledighet från riksdagsgöromålen under 7 dagar från och med morgondagen, i anledning af inträffadt dödsfall inom hans familj.

§ 4.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 49, i anledning af väckt *Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningsskyldighet för skada å fartyget m. m.* motion om förändrade stadganden angående befälhafvares å kronofartyg ersättningsskyldighet för skada, som genom hans vållande tillförsäkrats fartyget eller annan egendom.

Uti berörda motion, afgifven inom Andra Kammaren af Herr *C. G. Lindmark* (motion N:o 62), var följande förslag framställt:

»att Riksdagen ville för sin del medgifva, att på Kongl. Maj:ts
Andra Kammarens Prot. 1882. N:o 45.

Ang. befälhafvares & kronofartyg ersättningskyldighet för skada af fartyget m. m. pröfning i hvarje fall må bero, huruvida kronans rätt till ersättning af befälhafvare å kronans fartyg skall göras gällande, då skada å fartyget uppkommit endast genom befälhafvarnes vållande och ej af uppsåt, äfvensom då af enahanda anledning å annan egendom förorsakats skada, hvilken kronan såsom fartygets egare i första hand ålagt ersättas.

(Forts.)

Utskottet hade rörande denna motion hemställt, att densamma icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet var fogad en reservation af Herrar *Bergström*, *Friherre Hamilton*, *Lothigius*, *Friherre von Essen*, *Grefve Strömfelt*, *Åbergsson*, *Lindahl* och *Fröberg*, hvilka yrkat, det Utskottet måtte hemställa om bifall till motionen på det sätt, att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhölle om framläggande af förslag till författning af hufvudsakligen det innehåll, »att, derest någon under utöfningen af befäl å kronans fartyg visar vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i tjensten och därför varder stäld under åtal, fråga om skadestånd för den förlust, den felaktige må hafva tillskyndat staten vare sig omedelbart genom skada å fartyget med hvad dertill hörer eller medelbart derigenom, att staten som redare måste vidkännas skyldighet att gälda å annans egendom genom det felaktiga förfarandet uppkommen skada, icke må i sammanhang med åtalet af åklagaren väckas, utan denne endast ega att jemlikt 10 kapitlet 12 paragrafen Rättegångsbalken förbehålla staten rättighet att å skadestånd särskildt kära samt att det skall åligga åklagaren, sedan öfver åtalet blifvit slutligen dömdt, att insända handlingarne till Kongl. Sjöförsvarsdepartementet; hvarefter, sedan vederbörande blifvit hörde, Konungen, enligt de i gällande Sjölag stadgade grunder för enskild fartygsbefälhafvares ersättningskyldighet i ty mål, eger pröfva och besluta, huruvida käromål å skadestånd skall mot den felaktige väckas eller icke».

Sedan uppläsning skett af Utskottets hemställan, anförde

Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet Herr Statsrådet *Friherre von Otter*: Då Utskottet såsom ett hufvudskäl mot föreliggande förslag anmärkt, att detsamma icke framkommit från Kongl. Maj:t i form af Kongl. proposition, och då derjemte ett stort antal reservanter förenat sig om ett förslag, att till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse i ämnet, har jag ansett mig böra afgifva den förklaring, att för mig, såsom chef för det regeringsdepartement saken i främsta rummet lärer beröra, hvarje åtgärd från Riksdagens sida, som kunde leda till frågans lyckliga lösning, skulle vara mycket välkommen, och jag tror mig kunna tillägga, äfven för regeringen i sin helhet, som med största intresse omfattar denna för vårt sjöförsvar och flottans befäl så viktiga fråga. Så vidt jag rätt

uppfattat Utskottets motivering, har Utskottet också för sin del icke varit helt och hållet obenäget att tillstyrka motionen, om äfven i något förändrad form. Utskottet har nemligen erkänt, att oegentligheter förefinnas i afseende på sjöofficerarnes ställning, och att denna i visst fall är sämre än kofferdibefällets. Det har visserligen blifvit anmärkt, att motionärens förslag endast afsåge befälhafvare å kronans fartyg, men icke t. ex. vakthafvande officer eller underbefäl, och denna anmärkning torde nog vara riktig, men den förfaller ju äfven helt och hållet, om man, på sätt reservanterne föreslagit, i stället för »befälhafvare» sätter orden »den som utöfvar befäl». För öfrigt har jag icke i Utskottets betänkande funnit ett enda skäl i sak mot förslaget, och hyser med anledning deraf någon förhoppning om en lycklig utgång.

Utskottet synes hafva fäst en särskild uppmärksamhet vid norska stortingets militärkomité's uttalande i detta ämne. För min del var det med mycken förvåning som jag fann en komité, som jag antog bestå af fackmän, hafva kommit till ett resultat diametralt motsatt det, hvartill hela den öfriga världens sjöfarande nationer i allmänhet kommit. Med anledning deraf intresserade det mig att taga kännedom om denna s. k. militärkomité's sammansättning och jag fann då, att komiténs ordförande var en bankdirektör, dess sekreterare en sakförare samt att ledamöterna i öfrigt utgjordes af en länsman, fem hemmansegare och en f. d. sjöofficer. Herrarne finna således, att i denna komité det militära elementet icke var mycket starkt representeradt, och jag tror till följd häraf äfven att man icke får fästa synnerligt afseende vid denna komité's åsigter, åtminstone vid sidan af de stora sjönationernas erfarenhet, som helt och hållet förkasta principen om personlig ersättningsskyldighet hos sjöofficerare och andra militära personer under militärisk tjenstutöfning.

Motionären har sedan, med stöd af officiella handlingar, visat, att, så vidt man vet och så långt man minnes tillbaka i tiden, i intet land i världen, utom i Sverige, ersättning utkräfves af sjöofficer för skada, uppkommen å det under hans befäl eller vård ställda fartyg, och att hos de flesta, åtminstone de större sjönationerna, sjöofficeren jemväl hålles skadeslös för den förlust, som kan förorsakas af det under hans befäl ställda fartyg å handelsfartyg. I Tyskland tillämpas den personliga skadeersättningsskyldigheten icke ens, då skadan vållats genom befällets försummelse.

Icke heller inom handelsflottan, vare sig den svenska eller utländska, tror jag att någon kan antöra ett enda fall, då en befälhafvare, som sökt efter bästa förmåga och omdöme fullgöra sina åligganden, någonsin blifvit afkräfd ersättning för uppkommen skada. Tusentals sjöolyckor inträffa ju hvarje år, deraf ett par hundra vid våra egna kuster, och detta finner man helt naturligt till följd af de faror, för hvilka sjömannen ständigt är utsatt. Befälhafvaren afgifver sin sjöförklaring, assurensen eller rederiet betalar och der-

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningsskyldighet för skada å fartyget m. m.

(Forts.)

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.

(Forts.)

med är saken vanligen slut. Men skulle en af dessa tusentals olyckor drabba en svensk sjöofficer, då är förhållandet olika, då skall han med sin relativt obetydliga aflöning vara statens assuradör och ersätta uppkommande skada, till och med om han icke gjort sig skyldig till vårdslöshet eller försummelse af beskaffenhet att ansvarspåföljd medföra. Jag ber att i detta hänseende få uppläsa ett transsumt af Krigshofrättens, af Högsta Domstolen stadfästade utslag i ett af de utaf motionären omnämnda fallen, nemligen ångfregatten Vanadis' ombordläggning med storfiskebåten Fursten. I detta utslag heter det, att ehuru hvarken befälhafvaren eller vakthafvande officeren låtit komma sig till last försummelse eller vårdslöshet af beskaffenhet att böra för den ene eller andre ansvarspåföljd medföra, fann Krigshofrätten chefen och vakthafvande officeren icke kunna undgå att, gemensamt eller hvilkendera som gälda gitte, godtgöra ej mindre Kongl. Maj:t och Kronan för ombord å fregatten sprungne fiskares vistande å och landsättning från fregatten, utan äfven den dem tillskyndade förlust. Herrarne se således, att det kan hända, att en svensk officer blir dömd efter strafflagen såsom för brott, på samma gång han förklaras icke hafva gjort sig skyldig till någon försummelse, som kan medföra ansvarspåföljd. För min del kan jag åtminstone icke finna, att ersättningsskyldigheten kunnat åläggas annat än på grund af 6 kap. 1 § Strafflagen, som dock förutsätter att brott blifvit begånget.

Vi hafva likväl ännu en annan lärdom att hemta af detta utslag, och det är, att en fartygsbefälhafvare, om han vill undgå ersättningsskyldighet och endast riskera den påföljd, som kan drabba honom enligt krigslagarne, endast behöfver hålla sig under däck under kritiska förhållanden och öfverlemnans ansvaret åt sina underlydande.

I trånga, lifligt trafikerade farvatten, under mörker och tjocka, m. m., behöfver han endast hålla sig under däck för att vara fri från ersättningsskyldighet, i fall olycka inträffar, men befinner han sig deremot på däck, så är han icke fri. Att så är förhållandet tyckes framgå af nämnda utslag, der det säges, att, *då befälhafvaren var på däck då lanternan varskoddes af det fartyg, hvarmed fregatten sedermera sammanstötte*, han gemensamt med vakthafvande officeren borde ersätta den uppkomna skadan. Jag är visserligen fullt öfvertygad, att ingen befälhafvare begagnat eller vill begagna sig af ett dylikt sätt att skydda sig mot skadeersättning, men det olämpliga och demoraliserande förhållandet kvarstår dock alltid lika länge som lagen om skadestånd tillämpas på sätt nu sker.

Obilligt synes det äfven, att samma ansvarighetslag skall gälla för en embetsman på sitt tjensterum och en sjöofficer på sitt fartyg. Den förre kan sitta i största lugn vid sitt skrifbord och rådgöra med personer och författningar, han kan fundera på saken i dagar och veckor, ja kanske månader, om så erfordras, innan han fattar sitt beslut, men sjöofficeren måste ögonblickligen fatta sitt beslut

och lika ögonblickligt utföra detsamma. Skulle han dervid råka ut för en olycka, ställes han genast inför krigsrätt. Ledamöterna i densamma kunna, såsom jag nyss nämnde, fundera på saken huru länge de vilja, söka utforska huruvida den anklagade följt författningarna, om han gjort allt, som varit möjligt för att förekomma olyckan o. s. v.; slutligen finna de måhända, att hans omdöme varit felaktigt eller dylikt och han förklaras skyldig till ansvar; men hvad säkerhet finnes att icke domaren kunnat misstaga sig? Man skulle verkligen i flera fall vara frestad att tänka sig, att, likasom olyckan kunnat bero på en slump, detta äfven kan vara förhållandet med domen. Jag vill visst icke säga, att ej våra domare med största samvetsgrannhet både pröfva och döma, men åsigtorna kunna vara så ofantligt olika. Jag ber endast att i detta hänseende få fästa uppmärksamheten på de båda händelser, som motionären anför, nemligen Vanadis' sammanstötning och en kanonbåts grundstötning i Stockholms skärgård. Der finner man, att Krigshofrättens utslag afgafs med fyra röster mot tre i båda fallen, således med en rösts majoritet, och man kan då lätt tänka sig att med en förändrad sammansättning af domstolen utslaget kunnat blifva olika. Och betänkom, mine Herrar, hvilken stor skilnad i domen. I ena fallet skulle befälhafvaren blifvit fri från allt ansvar och i det andra måste han icke allenast undergå en långvarig tortyr innan hans slutliga dom faller, och sedan han jemte bestraffning enligt krigslagarne såsom en gifven följd äfven blifvit dömd att ersätta uppkommen skada, måste han dertill schavottera inför Riksdagen för att få afskrifvet ersättningsbeloppet, som han måhända likväl under inga omständigheter kan åstadkomma. Jag skall be att få anföra två andra exempel af samma natur för att visa, huru en dom kan utfalla. För några år sedan sammanstötte ett engelskt pansarskepp och en större ångbåt i Engelska kanalen. En krigsrätt, sammansatt af en amiral såsom ordförande och gamle skeppschefer såsom ledamöter, alla således fackmän, frikände enhälligt pansarfartygets befäl från ersättningskyldighet och ansåg felet helt och hållet ligga hos ångfartyget. Rederiet var emellertid icke belåtet dermed, utan vädjade till amiralitetsrätten. Denna, som deremot uteslutande bestod af lagkloke utan all fackkunskap, dömde efter författningarna, utan afseende på förhållandena i öfrigt, och kom dervid till ett alldeles motsatt resultat. I det andra fallet, som var ännu egendomligare, var förhållandet följande. Ett tyskt och ett norskt fartyg sammanstötte utanför Söderarm. Målet härom handlades vid härvarande rådstufvurätt. Denna dömde det tyska fartyget att ersätta skadan, hufvudsakligast på den grund, att enligt gällande styrningsregler det tyska fartyget bort gå styrbord hän, men enligt hvad som blifvit ådagalagdt hade befälhafvaren å detsamma låtit lägga ratten åt styrbord, hvarigenom, enligt rådstufvurättens förmenande, fartyget måste gå babord hän. Därföre dömdes den tyske fartygsbefälhafvaren att betäcka skadan, som var ganska betydlig. Målet

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.

(Forts.)

Ang. befälhaf- kom sedan till Hofrätten och der blef utslaget alldeles motsatt, eme-
 vares å krono- dan Hofrätten hade sig bekant, att när rattshjulet lades åt styrbord,
 fartyg ersätt- så gick också fartyget styrbord hän, eller i öfverensstämmelse med
 ningsskyldighet för skada å författningen, och då blef naturligtvis förhållandet omvänt. För
 fartyget m. m. öfrigt, mine Herrar, synas krigslagarne vara tillräckligt stränga,

(Forts.)

enär en officer, som visar vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i sin tjänst, kan, om förseelsen är svårare än att den anses vara försonad med disciplinstraff, dömas till fängelse, mistning af embetet på viss tid eller afsättning; krigslagarne, säger jag, äro genom dessa bestämmelser tillräckligt stränga för sjöofficerarne, utan att desse derjemte synas böra löpa risken att tillsätta sin egendom.

De olyckor, som oftast inträffa på sjön, äro ombordläggning med annat fartyg och grundstötning. Vid ombordläggning finnas vissa bestämda regler, som i vanliga fall följas. Om nu dessa *alltid* kunde följas, då vore det dock icke så farligt, men detta är långt ifrån att vara förhållandet. Till en början är det nödvändigt att, om fara för ombordläggning förefinnes mellan tvenne fartyg, båda noggrant måste följa styrningsreglerna, och underlåter ettdera fartyget detta, så råkar det andra i den allra svåraste belägenhet och villrådighet. Jag skall be att i detta hänseende få anföra ett exempel ur verkligheten, hvares sanning jag sjelf är i tillfälle att vitsorda. En svensk korvett låg i Kattegat. Det var alldeles stillt samt derjemte häftigt regn med tjocka, så att man knappt kunde se från fören till aktern. Strax efter midnatt blåste det plötsligt upp hård ostlig vind, regnet upphörde och tjockan skingrades. Vakthafvande officeren var just sysselsatt med att ställa seglen efter vinden då utkiken varskodde tvenne seglare. Chefen, som befann sig på däck, observerade då ett fartyg, som styrde rätt emot korvetten, och ett annat något till lovert, men ännu närmare korvetten än det förra. Här måste fattas ett ögonblickligt beslut om en sammanstötning skulle undvikas. Enligt styrningsreglerna skulle korvetten hålla kursen oförändrad, såsom hafvande vinden inom styrbord, och det mötande fartyget falla undan. Chefen måste, som sagdt, fatta ett ögonblickligt beslut, och föll af, såsom enda möjliga sättet att undvika en sammanstötning ehuru han äfven då kunde riskera en dylik. Hade han följt reglementets föreskrifter och fortsatt sin kurs, hade han ovilkorligen seglat på det mötande fartyget, och om han lofvat upp, kommit i kollision med det omförmälda fartyget till lovert. Nu gick han emellertid fri; men jag frågar, mine Herrar, om en mindre förlust uppstått, om t. ex. några båtar gått förlorade eller fartygen hängt upp sig i hvarandras rigg och en skada på några tusen kronor hade uppkommit, hvem skulle betalt den? Jo, chefen naturligtvis, som handlat i rak strid mot gällande författning. Hade han deremot manövrerat i enlighet med styrningsreglerna och seglat det mötande fartyget i sank? Ja! jag vet icke om han icke äfven då, såsom skyldig till bristande omdöme, fått betala. så vida han icke sjelf också gått till botten; men han hade då åtminstone större chance att gå fri från skadestånd än i det förra fallet.

Jag skall be att få anföra ett exempel äfven med afseende å *Ang. befälhaf- grundstöttningsförhållanden. Samma svenska örlogsfartyg under samma vares å krono- expedition låg i Newyork, och skulle gå till en liten hamn på nord- fartygs ersätt- amerikanska kusten, Newport, der lots icke fans att tillgå. Chefen ningskyldighet för skada å fartyget m. m.* skaffade sig derföre lots i Newyork, hvilken var examinerad och försedd med certifikat såsom lots genom ifrågavarande farled. I (Ports.) början visade sig denne också ganska pålitlig, och fartyget hade en eftermiddag under godt väder redan passerat de yttersta grunden utanför inloppet till hamnen, då det på en gång uppkom stark blåst med regntjocka. Inseglingsfyren var dock redan i sigte och passerades sedan det likväl redan var mörkt. Lotsen kommenderade nu att fartyget skulle hålla babord hän; men chefen som skaffat sig ett godt special öfver farleden, hade funnit, att i den af lotsen anvisade rigtning låg ett långt utskjutande, farligt ref, hvarföre han anbefalde att motsatt kurs skulle styras. Lotsen protesterade på det bestämdaste och förklarade, att fartyget med den kurs chefen anvisat skulle gå sin undergång till mötes och måste, då han blef allt för hörljudd, föras under däck. Det var likväl ännu ett godt stycke innan trygg ankarsättning kunde uppnås, och måste chefen med biträde af navigationsofficeren själf åtaga sig lotsningsansvaret. Allt gick också bra, och rätta ankarplatsen uppnåddes. Nu frågar jag likväl åter, mine Herrar, om någon olycka inträffat, hvem hade då fått betala skadan? Jo, chefen naturligtvis äfven nu, emedan han hade lots om bord, men körde honom under däck. Nästa morgon befans det, att, om fartyget gått i den rigtning lotsen anvisat, det skulle stött på grund och sannolikt förlist; men möjligen hade chefen äfven i sådant fall icke gått fri, utan, i likhet med det af motionären anförda exempel rörande norska monitorn Mjölner, fått betala skadeersättning emedan han icke kontrollerat lotsen. Således, huru man än bär sig åt, får man betala om man har otur.

Här i Sverige hafva visserligen relativt få olyckor inträffat med kronofartyg, men i de fall då så skett har den som utöfvat befälet alltid fått ersätta uppkommen skada utom, så vidt mig är bekant, i två fall då ersättningsbeloppen öfverstigit de ersättningsskyldiges tillgångar och blifvit af Riksdagen afskrifna. Utskottet anför väl, att Riksdagen icke visat sig otillgänglig för de skäl, som för ett efterskänkande af skadeersättningar kunnat anföras. Ja, det är visserligen sant, men hvilka hafva då varit de skäl, för hvilka Riksdagen visat sig tillgänglig? Jo, så vidt jag af riksdagsprotokollen kunnat utröna, har det skett endast i nyssnämnda två fall, och de bevekande skälen synas endast hafva varit, att de ersättningsskyldige saknade nödiga medel, så att resultatet blifvit ungefär enahanda om Riksdagen bifallit den sökta eftergiften eller icke; och jag undrar, om Riksdagen varit lika liberal för den händelse medel funnits att tillgå. Det är möjligt, men icke så alldeles säkert.

Derjemte drabbar straffet den bemedlade och den obemedlade olika. För den obemedlade är det naturligtvis i detta hänseende

Ang. befälhaf-
vares å krono-
fartyg ersätt-
ningsskyldighet
för skada å
fartyget m. m.
(Forts.)

likgiltigt, om han blifver ådömd ersättningsskyldighet eller icke, ty han har icke något att betala med, men den bemedlade, som hoppats på en oberoende ställning för sig och sin familj, kan i ett ögonblick komma på bar backe. Under sådana förhållanden är det icke underligt, om personer med förmögenhet hesitera att gå in vid flottan eller att der taga befäl. Så länge man är ung och förhoppningsfull, uppstå måhända inga betänkligheter, men när man hinner till en mognare ålder och kanske fått familj, drager man sig måhända för att mottaga en kommendering, der man ser framför sig en möjlighet att i ett nu utan egen förskyllan blifva totalt ruinerad, och man föredrager då att taga afsked. Ett exempel härpå kan anföras, som timat just i dessa dagar. En i alla afseenden framstående officer, med synnerligt intresse för sitt yrke och som jag vet gerna skulle velat tjena kvar i flottan, ansåg sig icke böra på ett betydligt förbiseende af författningarna, på en missuppfattning eller måhända ren slump låta bero, huruvida han på en gång skulle kunna beröfvas hela eller en del af sin förmögenhet och utbyta välstånd mot fattigdom. Han begärde derföre och erhöll afsked. Med nutidens dyrbara fartygsmateriel kan också en timad skada, värderad i penningar, lätt uppgå till högst betydliga belopp, och hvad vinner man genom att bibehålla dessa bestämmelser om ersättningsskyldighet? Det är, såsom motionären säger: de stora förlusterna måste afskrifvas, medan de små utkräfvas, och dessa hafva, så vidt jag kunnat få reda på förhållandena, under de sista 20 å 30 åren uppgått till sammanlagdt högst 6,000 eller 7,000 kronor. Detta har varit statens vinst, men hvad kan den icke förlora genom detta sätt att gå till väga? Jo, tjensten blir icke obetydligt lidande derpå. Ty, mine Herrar, en fartygschef, som under en öfningsexpedition för att söka undvika att sätta sin egendom på spel hvarken dag eller natt vågar lemna däck, blir slutligen alldeles enerverad. Det bör under sådana förhållanden icke förvåna någon, om han t. ex. skulle vända så snart han kommer i sigte af land, för att icke riskera fartygets grundstötning, om han uppsöker farvatten, der i allmänhet inga seglare finnas, för att icke riskera ombordläggning, och om han förer så små segel som möjligt för att icke riskera att bräcka en rå eller sköra ett segel, som han sedan då får betala. Jag säger icke att detta är förhållandet, tvärtom *oaktadt* oftanämnda risk är det icke förhållandet, men så kan det lätt blifva om de nuvarande stadgarna bibehållas, och det vore dessutom icke sättet att bilda duglige sjömän. Jag vill äfven i detta fall såsom exempel anföras en tilldragelse, som inträffat i dessa dagar. Chefen på ett kronans fartyg skulle för någon tid sedan bogsera ett mudderverk och några prämar mellan flottans stationer. Mudderverket var assureradt, men chefen vände sig till vederbörande varfschef med begäran att äfven få de andra fartygen assurerade. Varfschefen nekade och hänvisade honom till den utfärdade instruktionen, som i detta fall endast föreskref honom att iakttaga den största försigtighet. Han anförde då besvär

hos Marinförvaltningen och förnyade sin begäran, men hänvisades till reglementet, som säger att chefen själf är ansvarig för det åt hans vård anförtrödda fartygs säkerhet, hvarjemte han å nyo hänvisades till instruktionen, som anbefalde försigtighet. Huruvida chefen iakttog för stor eller för liten försigtighet, vet jag ej, men han var elfva dagar på vägen och hade måhända kanske kunnat göra resan fortare, men måhända äfven långsammare. Jag vill blott komma dertill, att öfverstyrelsen står maktlös under sådana förhållanden och lärer näppeligen kunnat göra någon anmärkning, om chefen af öfverdrifven försigtighet varit elfva veckor eller elfva *månader* på väg i stället för elfva *dagar*. Han kunde ju då hafva försvarat sig dermed, att han velat invänta riktigt gynsam väderlek för att icke riskera allt hvad han egde och hade; och han egde också efter hvad jag tror förmögenhet. Herrarne se således i hvilka stora svårigheter en sjöofficer kan komma, och liksom i förenämnda fall vederbörande myndigheter med rätta icke biföllo begäran om assurans, lärer icke heller chefen, som begärde den, kunna klandras hvarken därför eller om han iakttagit öfverdrifven försigtighet.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, utan hemställer endast vördsamligen, att Kammarén måtte behjerta sjöofficerarnes i alla hänseenden svåra ställning, och man begär ju icke annat än att skadeståndet och brottmålet må skiljas sålunda, att det förra icke är en oafvislig följd af det senare, utan blir beroende af särskild profning.

Herr Lindmark: Jag är Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet synnerligen tacksam för det understöd han lemnat min motion, men framför allt därför att det tvifvel, som hos en del af Kammaréns ledamöter förefunnits i afseende på regeringens ställning till denna fråga, genom hans yttrande nu blifvit häfdt.

Jag går nu att yttra några ord till förmån för reservanternes förslag. Jag gör det därför att, såsom af betänkandet synes, halfva antalet af Utskottets ledamöter stannat vid reservationen, och den andra hälften med tillhjälp af den förseglade sedeln fattat beslutet.

Efter Herr Sjöministerns anförande kan jag icke hafva mycket att tillägga i denna fråga och skall därför fatta mig kort. Jag vill icke ingå i några juridiska spörsmål, men jag är förvissad om, att då i andra länder, med enahanda lagbestämmelser som hos oss, sjöofficer icke ådömes ersättning för skada å fartyg under tjensteutöfning, det icke finnes något juridiskt hinder för att så kunna gå till väga äfven i vårt land. Jag har egentligen endast med min motion åsyftat en sådan förändring i nu gällande stadganden, att, när en sjöofficer visar vårdslöshet eller oskicklighet i tjensten och därför varder åtalad, fråga om åtal för tjenstefel och ersättning måtte hvar för sig särskildt behandlas och icke, som nu, stå i ett oupplösligt sammanhang med hvarandra. Ty under nu rådande förhållanden tror jag knappast att en målsegare kan lemna saken i

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.

(Forts.)

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.

(Forts.)

bättre händer än i allmänna åklagarens vid en stationskrigsrätt, ty denne lärer väl, såsom Utskottet påpekar, för att rädda sitt eget skinn, icke tveka att draga huden af den anklagade genom att yrka det strängaste ansvar så väl för tjenstefel som i ersättningsväg. Hvad jag sålunda åsyftat är att skilja det militära straffet enligt krigslagen från ersättningskyldigheten, och denna fråga har, synes det mig, på ett tillfredsställande sätt blifvit löst af reservanterne. Jag föreställer mig också, att Riksdagen gerna skulle afsäga sig rättigheten att i sista hand vara domstol i frågor sådana som dessa, hvilka Riksdagen icke torde vara fullt kompetent att bedöma. En domstol, bestående af omkring 350 bisittare, torde för öfrigt beträffande hvad mål som helst höra till det ovanligare slaget.

Innan jag går vidare skall jag be att få erkänna ett förbiseende, som jag i min motion gjort mig skyldig till, derutinnan att jag i klämman till densamma icke inbegripit vakthafvande officer och underofficer. Jag upptäckte det så sent, att det icke hann blifva rättadt, men nämnde åt en af Utskottets ledamöter, att det borde iakttagas vid öfverläggningen.

Då jag emellertid läste Utskottets betänkande och reservationer, så frågade jag mig: hvori skiljer sig Utskottets förslag från reservanternes? Jag har icke kunnat finna någon annan skilnad än den, att reservanterne, med hvilka Utskottet är ense derom att de nuvarande stadgarna innebära en orättvisa, eller, som Utskottet mildare uttrycker sig, en oegentlighet, vilja vidtaga åtgärder för undanröjandet af denna orättvisa, då deremot Utskottet vill låta saken bero och icke vill deltaga i en skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Jag behöfver nu icke ingå i någon vidlyftigare utläggning af detta besynnerliga förhållande i afseende å sjöofficerarnes ersättningskyldighet för vållad skada, eller vidare citera det ofta omtalade fallet med fregatten »Vanadis»; men jag vill dock fråga, om verkligen någon af denna Kammares ledamöter kan påvisa att ett enda fall inträffat inom handelsflottan, der lagbestämmelsen om ersättningskyldighet gjorts gällande emot handelsflottans befäl, så framt icke ren brottslighet förelegat. Jag tror det icke, ty praktiken har visat, att dylika stadganden äro omöjliga att genomföra och tillämpa, då det gäller personer som idka ett så ytterst prekärt yrke som sjömannens; är det då icke en gärd af rättvisa att befria sjöofficerarne från dylika exceptionella skyldigheter? Jag tror för min del att anledningen till assurancesbolagens uppkomst till väsentlig del var den, att man icke på sjöfarten kunde tillämpa de i Kap. 6 § 1 af gällande strafflag föreskrifna bestämmelser. Männe man, för att vända sig till ett annat område, t. ex. kan utkräfvat ett större ersättningsbelopp af den, som genom en obetydlig vårdslöshet varit vållande till en eldsvåda? Det går i allmänhet icke för sig och göres icke heller, och just därför att de straffpåföljder lagen föreskrifver icke kunna åläggas beträffande härmed jemförliga fall har man drifvits till att bilda assurancesbolag än på det ena än på det andra om-

rådet till förekommande af förlust. Då staten nu icke assurerar, bör väl den enskilde tjenstemannen svara för följderna häraf? Detta kan väl icke vara rätt. Det är ganska naturligt, att under nu rådande förhållanden missmodet inom flottans officerscorps är ganska stort. Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet har också nyss påpekat, att man icke kan fordra den djerfhet och energi af en sjöofficer, som han annars i följd af sitt lynne skulle vara böjd att visa, just i följd af denna ersättningskyldighet. Han har till exempel fått order att afgå till en plats, men han hesiterar måhända att lemna hamnen under ogynsamma väderleksförhållanden, af fruktan för att möjligen komma i något kritiskt läge med sitt fartyg. Möter stormen honom ute på hafvet, kan ingen förtänka honom, om han genast söker närmaste hamn, och jag anser detta handlingssätt, under för handen varande förhållanden, icke kunna blifva föremål för något klander, ty ingen inom denna Kammare kan väl neka att, då det gäller ens ekonomiska välstånd, man har rättighet att iakttaga all möjlig försigtighet för att söka rädda sin egendom undan konfiskation. Jag säger nu icke att sjöofficerarne i allmänhet förhålla sig så, men de nu gällande bestämmelserna kunna mycket väl hafva något dylikt till följd. Lyckligtvis hafva vår flottas annaler alltid haft, och icke minst de senare åren, att uppvisa mycken energi och djerfhet hos flottans män, och ingen inom Kam-maren behöfver påminnas om dessa fall; men jag vågar påstå att detta skett *trots* dessa föreskrifter och icke i följd af desamma.

Lag-Utskottet har åberopat ett yttrande af den norska militärkomitén, der det säges, »at en af de Hovedfordringer, som stilles til en god Sömand, er netop at han skal eie Mod og Kraft till at seile under Ansvar». Denna komiténs konklusion i dess der autagna utsträckning vågar jag bestrida ega sin rigtighet, ty det är i detta fall samma förhållande som med bondens häst; man pålägger den en börda efter den andra och säger: tål du den, så tål du också den och så vidare, till dess hästen stupar. Så har man också ålagt sjöofficerarne den ena skyldigheten efter den andra, och de segla nu hos oss under strängare ansvarsbestämmelser än i något annat land.

Vidare säger samma norska militärkomité, att »ved 'en Præcedens', hvorved Muligheden af fuldt Erstatningsansvar 'for Eftertiden' blev fjernet for deslige Misgreb, som de af Kaptein — — og den faste Lods i denne Sag udviste, tror Komitéen, at man vilde rocke et af Hovedgrundlagene for den Sömandsaand, som til den Dag i Dag har saa hæderlig besjælet vor Marines Officerstand og skabt den Sum af Sömandsdygtighed, hvoraf den med rette kan rose sig». Denna sjömannaduglighet har dock enligt mitt förmenande icke åstadkommit i följd af gällande straffbestämmelser, utan tvärtom i trots af desamma. Man kan nu möjligen säga, att om dessa på-följdsbestämmelser aflyftas från sjöofficerarnes skuldror, skulle de känna sig hafva nästan intet ansvar och gå allt för lättsinnigt till väga. Jag vågar dock tro att detta ingalunda skall blifva för-

Ang. befälhaf-vares å krono-fartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.

(Forts.)

Ang. befälhaf-
vares å krono-
fartyg ersätt-
ningsskyldighet
för skada å
fartyget m. m.

(Forts.)

hållandet. Man har i denna Kammare, då det varit fråga om för- mildring af krigslagarne för manskapet, alltid hänvisat till den mi- litäriska hederskänslan, såsom den förnämsta häfstängen för att leda folket till ordning och upprätthålla disciplinen. Jag vågar också påstå att denna hederskänsla är rotfast hos sjöofficeren. För min del har jag mindre förtroende för den man, som med lag- boken på fickan och dess stadgar på sina fem fingrar reglerar sitt lif derefter och, strängt hållande sig till lagens bokstaf, går till det lagligas yttersta gränslinie, än för den, som kanske har mindre lag- kunskap men större hederskänsla och som på grund af henne icke kan handla lågt och som känner pligtens imperativ såsom det främ- sta i alla lifvets förhållanden, och som gör hvad han bör, det må för öfrigt gå huru som helst, om också icke alltid hans krafter i handlandet motsvara hans af pligten ledda vilja. I detta läge tror jag hvarje svensk sjöofficer känner sig vara, och på detta vis upp- fatta också sjöofficerare i främmande land sin ställning.

Då Lag-Utskottet här med förkärlek åberopat norska militär- komiténs yttrande i en dylik fråga, ber jag att få åberopa ett ut- drag ur en note från franske marinministern angående just nu före- liggande fråga och som jag också intagit i min motion. Jag vågar påstå att denna note väger betydligt mer än den norska komiténs yttrande, och då kanske icke alla af denna Kammares ledamöter läst densamma och den dessutom är ganska kort, skall jag be att här få uppläsa den. Å det åberopade stället heter det:

»Ehuru enligt de allmänna grunderna för 'Code civil' och sär- skildt för dess 1382:a artikel, staten kan utkräva penningeersättning af officer, genom hvars förvällande uppstått förlust eller skada å fartyg under hans befäl, har marindepartementet i sjelfva verket aldrig väckt anspråk i sådant hänseende.»

»Detta förfarande har sin hufvudsakliga grund i nödvändigheten att lemna fartygscheferne i full besittning af den handlingskraft och beslutsamhet, som lifvet på sjön med nödvändighet förutsätter och hvilka egenskaper oundvikligen skulle förlamas af fruktan att i ett gifvet ögonblick sätta en hel familjs oberoende på spel.»

»Franska regeringen litar i främsta rummet till sina officerares känsla af deras moraliska ansvarighet; den betraktar dem som or- ganer, hvilka i utöfningen af sitt kall på visst sätt träda i dess stad och ställe och anser för ändamålet tillräckligt att straffa hvarje under utöfvandet af deras tjänst begånget fel, vare sig i svårare fall med i krigslagen angifna straff eller genom att återtaga sitt förtro- ende och utesluta dem från sådana ansvarsfullare kommenderingar, till hvilka de kunnat blifvit kallade, från sådana belöningar och he- dersposter, som de skulle kunnat få emottaga.»

»Staten tillämpar denna grundsats ända derhän, att den i sjö- officerarnes förhållanden till tredje man icke tvekar att hålla dem skadeslösa för de penningeförluster de kunnat få vidkännas i hän- delse af skada, förorsakad af de under deras befäl stående fartyg å handelsfartyg.»

»Denna uppfattning, hvartill seder och bruk samt lagstiftningen i dess helhet gifvit upphovet, har aldrig varit underkastad vexling ända sedan, enligt ordalydelsen i ordonnancen af den 25 Mars 1765, ansvarigheten för fartyget ålegat dess chef.»

Då nu Frankrike, Förenta Staterna och nästan alla andra länder döma på detta sätt, hvarför skulle det icke äfven kunna ske hos oss? När man korresponderar med utländske sjöofficerare och meddelar dem under hvilka förhållanden vi arbeta, kunna de icke tro oss, utan hålla före att vi skämta, ty utlänningarne kunna icke begripa, huru dylika bestämmelser kunna finnas beträffande sjömannens yrke.

Jag ber derjemte, med anledning af hvad Utskottet i sista punkten af sitt betänkande yttrat och Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet i sitt anförande berört, eller Utskottets uttalade tro, att Riksdagen icke vägrar att på anförda skäl efterskänka ersättningskrafven, att få påminna om den diskussion, som i ämnet egde rum vid 1867 och 1869 årens riksdagar. Vid 1867 års riksdag föreslog Stats-Utskottet, att en Kongl. Maj:ts proposition om befrielse för sjöofficer, som varit vållande till korvetten Öradds sammanstötning med annat fartyg, att gälda honom ådömd ersättningskyldighet af omkring 30,000 kronor, ej måtte af Riksdagen bifallas. Vid 1869 års riksdag, då fråga äfven förevar om ersättning af sjöofficer för ett förloradt fartyg, förordade Stats-Utskottet officerens frikännande från sådan ersättningskyldighet. Då dessa frågor behandlades i Kamrarne, uppträdde vid den förra riksdagen 18 talare för befrielse och 10 deremot, och under diskussionen i frågan vid den senare riksdagen, då Stats-Utskottet likväl hemställt om befrielse, visade sig flere vara anhängare af en reservation, som afgifvits af herr Björck, deri påyrkades, att den ifrågakomne officeren skulle afstå en fjerdedel af sin lön under hela sin återstående tjenstetid, för att dermed åtminstone i någon mån ersätta kronans förlust. Då jag för min del icke kan smickra mig med att ega någon auktoritet i denna Kammare, så ber jag att få åberopa några ord, som vid frågans behandling vid 1869 års riksdag fälles här i Kammaren af kommendör Adlersparre. De lydde sålunda: »Våra sjöofficerare skulle svårligen kunna undgå att förlamas af denna tanke, att om de oak-tat bästa nit och vaksamhet i ett kritiskt ögonblick, då beslut skyndsamt måste fattas, beginge ett misstag, som föranledde förlust, att de då, utom andra straff, äfven skulle ersätta skadan, hvilket för ett nutidens krigsfartyg kunde värderas till millioner R:dr. Hvarje gnista till mod och tilltagsenhet kunde härigenom qväfvas, och bättre vore det då att alls icke hafva någon marin.»

Slutligen ber jag att få påpeka, att det i andra land och, såsom jag tror, äfven i vårt finnes skeppsredare, hvilka icke assurera sina fartyg. De äro sina egna assuradörer och finna med sin fördel mera förenligt att sjelfve vidkännas eventuella förluster, i förlitande på sina af dem sjelfve utsedde befälhavares skicklighet, än att be-

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.

(Forts.)

Ang. befälhaf-tala höga assurancesgifter. Jag frågar då om icke äfven kronan, vares å krono-fartyg ersätt-ningskyldighet för skada å fartyget m. m. rera samtliga sina fartyg. Jag har i detta afseende uppgjort en be-räkning, som jag skall be att få meddela Kammaren. Värdet af våra i år utgående och utevarande sjögående örlogsfartyg uppgår, efter afdrag af 20 proc. å nybyggnadskostnaden, till ungefär 7,444,000 kronor. Antager jag att dessa fartyg skulle assureras efter vanliga grunder, eller medelst en premie af 8 proc. per år på värdet, skulle assurancespremien för dem komma att utgöra 184,050 kronor. Ser jag då vidare efter hvad kronans förluster af skada å dess fartyg under de senast förflutna 19 åren utgjort, finner jag att denna förlust kan uppskattas till tillhopa 209,000 kronor, och antager jag sålunda att assurancespremierna i medeltal för på expedition uteva-rande fartyg skulle uppgå till 160,000 kronor årligen, skulle kro-nan genom att icke assurera sina fartyg, utan kasta ansvaret för skada å dem på sjöofficerarne, inbesparat under de senaste nitton åren en summa af 2,831,000 kronor. Efterse vi vidare hvad förlusterna af örlogsfartyg utgjort t. ex. i England, befinnes att dess flotta sedan år 1870 gjort följande totala förluster: pansarfartyget Captain Kunhad i Spanska sjön 1870, omkring 6,000,000 kronor, ångkorvetten Megaera, hvilken i anledning af läcka måste sättas på land, omkring 1,200,000 kronor, pansarfregatten Conguard, seglad i sank af Iron duke år 1875, omkring 7,000,000 kronor, Eurydice, kantrad utanför Isle of Wight 1878, omkring 500,000 kronor, Atalanta, försvunnen 1880, omkring 500,000 kronor och Dotterel, som sprang i luften år 1881, omkring 1,200,000 kronor, eller tillhopa 13,400,000 kronor.

(Forts.)

Jag tror sålunda icke att den svenska kronan lider proportions-vis större förluster å sina örlogsfartyg än andra stater, utan snarare tvärtom, och likväl hafva svenska fartyg ganska ofta befunnit sig i särdeles äfventyrliga lägen. Läser man med uppmärksamhet Lloyds berättelser om sjöolyckor, skall man deraf kunna finna hvad sjö-mannens lif är. Sjöofficeren kan icke såsom en officer vid landt-armén i fredstid städse tillämpa ett gifvet öfningsprogram, han får alltid vara beredd på batalj, han lefver så att säga i ett ständigt krigstillstånd. På hans ögonblickliga beslut och rådighet kan ofta bero hela fartygets och besättningens räddning. Såsom Herr Stats-rådet och Chefen för Sjöförsvarsdepartementet redan visat, är långt ifrån alltid det lagenliga beslutet det rigtiga och det som kan med-föra räddning. Man behöfver, sade jag, för att få en föreställning om det dramatiska lif, sjömannen genomlefver, blott genomläsa de betecknande uppgifterna i Lloyds rapporter, att under året så och så många hundra fartyg *spårlöst försvunnit*.

På grund af hvad jag yttrat, ber jag att få yrka bifall till re-servanternes förslag.

I detta yttrande instämde Herrar *Helander, Fredenberg, Melin, af Trolle, E. G. Boström, Schenström, Hammarberg, Markstedt, Meijer, Friherre Nordenskiöld, Friherre Stackelberg* och Friherre *Koskull.*

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.

Herr Ekenman: Herr Talman! Mine Herrar! Då jag nu i motsats med den siste ärade talaren ber att få yrka bifall till Lag-Utskottets betänkande, anhåller jag att på förhand få säga, att jag alldeles icke anser den sak, som nu föreligger, vara ringa och obetydlig; jag anser den tvärtom vara stor och i högsta måtto behjertansvärd, men jag tror icke, att man kan uppnå målet på det sätt motionären föreslagit.

(Forts.)

Jag skall till en början anhålla att få upptaga till granskning underlaget för betänkandet: den afgifna motionen. Motionären säger att ansvaret för flottans befälhafvare är olika i vårt land mot i andra länder och han anför åtskilliga exempel till bestyrkande af detta förhållande. I främsta rummet åberopar han förhållandet i Norge. Ser man nu på den norska lagstiftningen i förevarande afseende, så synes den dock vara af enahanda beskaffenhet som den svenska. I ett särskildt fall har regeringen väl framställt till norska Stortinget att tillämpningen af denna lag skulle hvila, och Stortinget har gått in derpå, men har vid sitt bifall till den Kongl. propositionen fäst det vilkor, att dermed icke något prejudikat i saken skulle anses vara gifvet. Då nu förhållandet är sådant, hvilket blir så mycket tydligare, om man sammanställer det med de uttalanden, som vid frågans behandling förekommo, så finner man att förhållandet i Sverige och Norge är temligen lika; ty man bör ju hafva all anledning antaga att, om en sådan framställning gjordes till Riksdagen som den till Stortinget, den svenska representationen skulle visa sig lika högsinnad som den norska. Förhållandet är deremot olika i de öfriga länder som af motionären framdragits: Danmark, Frankrike, Holland, Österrike, Förenta Staterna, England. I alla dessa länder är förhållandet, såsom motionären påvisat, att i fall af förevarande beskaffenhet lagarne stadga ansvars- och ersättningskyldighet, men när det kommer till tillämpningen, då får lagen hvila. Motionären slutar också fullkomligt följdriktigt efter de premisser, hvarifrån han utgår, med en hemställan, der han begär att lagen för vissa fall skall hvila; att på Kongl. Maj:ts pröfning i hvarje fall må bero, huruvida kronans rätt till ersättning af befälhafvare å kronans fartyg skall göras gällande. Man ser således, att hvad motionären egentligen vill är en ändring af *tillämpningen* af lagen. Han önskar att lagens tillämpning må för vissa fall hvila, men han vill icke *ändring i sjelfva lagen*. Då reservanterne i Lag-Utskottet, som, liksom motionären, förmodligen anse att denna ansvarighet liksom ett hotande moln hvilat öfver befälhafvaren och förlamar hans handlingskraft och därför bör aflägsnas, men vilja råda bot för detta onda genom en förändring i sjelfva lagen och

Ang. befälhaf-
vares å kronö-
fartyg ersätt-
ningsskyldighet
för skada å
fartyget m. m.

(Forts.)

icke genom en blott förändring i tillämpningen af lagen, enligt Kongl. Maj:ts bestämmande för hvarje fall såsom motionären påyrkat, så synes mig detta vara en formel origtighet. Redan i denna formella origtighet ser jag för min del ett hinder för att kunna biträda reservationen; men om man också kunde säga att man ansåge sjelfva saken så vigtig, att man borde skjuta åt sidan denna formella tvekan, så har dock Utskottet enligt min tanke gifvit kraftiga och talande skäl för det slut, hvartill det kommit. Emellan Utskottets betänkande och reservationen förefinnes nemligen en väsentlig skilnad. Utskottet vill att man skall söka anskaffa en fullständig utredning i alla detaljer, men reservanterne anse deremot att frågan är klar, så att man kan hos Kongl. Maj:t genast begära en lag i ämnet i motionärens syfte. Det ligger, som herrarne se, en högst väsentlig skilnad i dessa två sätt att se saken, och jag för min del tror att Utskottet har rätt i sin uppfattning, att frågan är så stor och betydelsefull och kan inverka så mäktigt på flottan och dess officerares ställning till densamma, hvilket jag anser framgå af motionärens framställning, att man har allt skäl att se till att man får en fullständig och tillförlitlig utredning i ämnet, innan man bifaller densamma.

Utskottet har särskildt påvisat, hurusom i 14:de paragrafen Regeringsformen Konungen tillförsäkrats högsta befälet öfver armén och flottan, och att förevarande sak härvid är af den vikt, att förslag i ämnet borde afvaktas från Kongl. Maj:ts regering. Jag får för min del säga, att när man verkligen vill saken i fråga, så bör man icke nu bringa den till sin spets, utan vara nöjd med det slut, hvartill Lag-Utskottet kommit. Jag anser nemligen att man icke bör hysa tvekan derom att Kongl. Maj:ts regering, i all synnerhet efter uttalandet från ministerbänken, i sinom tid kommer att upptaga frågan och möjligen föreslå en framställning i samma syfte.

På grund af hvad jag nu anfört tillåter jag mig yrka bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Herrar *Folke Andersson* och *Smedberg* förenade sig med Herr *Ekenman*.

Herr *Levin*: Jag har icke annat att i denna sak säga än att jag, som i Utskottet biträdt dess afgifna betänkande, till alla delar förenar mig med Herr *Ekenman*.

Herr *Abergsson*: Det har redan så mycket yttrats till förmån för reservationen, att det icke torde erfordras att tillägga många ord, men jag har dock, efter som jag varit reservant i frågan, velat framställa yrkande om bifall till denna reservation.

Den siste ärade talaren hade, syntes det mig, icke synnerligen kraftiga skäl att framlägga för Lag-Utskottets förslag. Han påstod, att frågan icke är utredd, men då reservanterne icke velat begära

annat än en underdånig framställning till Kongl. Maj:t, så innefattar Ang. befälhaf-
 en sådan begäran att Kongl. Maj:t måtte åstadkomma den närmare vares å krono-
 utredning, som kan anses erforderlig. För min del har jag emel- fartyg ersätt-
 lertid varit fullkomligt beredd att på den utredning i ämnet, som ningssskyldighet
 nu föreligger, döma i frågan, ty densamma synes mig alldeles icke fartyget m. m.
 tarfva någon vidare utredning än motionären i sin motion åstad- (Forts.)
 kommit, och blott en blick på denna utredning synes mig tillräcklig
 att behjerta motionärens förslag.

Herr Ekenman, som talade för bifall till Lag-Utskottets förslag, anmärkte att reservanterne och motionären icke föreslagit någon ändring i lagstiftningen, och deruti har han fullkomligt rätt. Det tilltrorde vi oss så mycket mindre, som det alls icke har varit vår afsigt att i detta fall åstadkomma någon förändring i lagstiftningen i allmänhet, utan tvärtom att ersättningsskyldigheten såsom regel skulle qvarstå, och det är en sak, som väl åtminstone icke bör förtänkas oss af Lag-Utskottets majoritet, som i sin motivering anför, att ingenstädes *lagen* befriat sjöofficer eller underofficer från ersättnings- skyldighet, utan att endast, sedan krigsdomstol dömt i saken, veder- börande auktoriteter kunna underlåta och underlåta att låta göra anhängig särskild talan om skadestånd. Reservanterne hafva just velat att *lagen* om ersättningsskyldighet skall stå qvar, men att det skall bero på sakkunnig myndighets bepröfvande i hvarje fall, huru- vida ersättningsbeloppet skall utkrävas af sjöofficern eller icke.

Jag kan icke undgå att göra ännu en annan anmärkning mot den motivering Utskottet använt. Det förekommer nemligen ett yttrande att Utskottet fruktar att motionärens förslag icke står väl tillsammans med 25 § Regeringsformen, som begränsar konungens rätt att i brottmål göra nåd till att, i hvad sammanhänger med nu föreliggande fråga, återgifva till kronan förverkad gods. För min del fattar jag icke saken så, som vore fråga om att utöfva en nåde- rätt, utan endast att utöfva enkel rättvisa. Jag anser det icke vara rätt att en sjöofficer, som icke gjort sig skyldig till grof vårdslöshet eller försummelse, tillförbindes att ersätta en timad skada. Jag anser att det bör icke komma i fråga att utsöka ersättning i andra fall, än då han gjort sig skyldig till grof vårdslöshet och oför- sigtighet, icke då han endast gjort sig skyldig till mindre oförsig- tighet eller brist på själsnärvaro, eller då han underlåtit att iakt- taga sådana åtgärder, som domarena sedermera först efter dagars, kanske månaders betänketid funnit hafva bort iakttagas för undvi- kande af skada. I sådana fall vill jag icke att befrielse från ersättningssskyldighet endast skall vara en nåd. Jag tror att den, frå- gan i ett sådant fall närmast gäller, icke skall vilja begära någon nåd, utan endast vilja påfordra enkel rättvisa. Derföre anser jag att, då Utskottet talar om *nåd*, är detta helt och hållet obefogadt.

Jag skall icke längre uppehålla Kammarens tid. De skäl, mo- tionären anført, har han nu i dag närmare utvecklat och de hafva jemväl af Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförvarsdepartementet

Ang. befälhaf- vares å krono- fartyg ersätt- ningsskyldighet för skada å fartyget m. m. blifvit än ytterligare framhållna. På grund af dessa skäl ber jag att få yrka bifall till reservationen.

(Forts.)

Herr Hedlund: Man har icke så sällan hört skämtas öfver det öfverdrifvet försigtiga sätt, hvarpå svenska krigsfartyg i främmande farvatten gå till väga vid sina manövreringar. Genom denna försigtighet förlängas expeditionerna, och det sjömannaskap, som borde förvärfvas, vinnes icke i den grad, som med expeditionen åsyftas.

Man har icke sällan, och icke minst från handelsflottans sida, hört skämtas öfver den osäkerhet i manövreringen, som skulle vara rådande bland flottans befäl, samt öfver de misstag, som af det samma vore begångna. För min del får jag säga, att om äfven jag någon gång deltagit i ett dylikt skämt — och jag erkänner att jag har gjort det — så har detta berott af min obekantskap om de viktiga motiv, som motionären i sitt förslag framlagt. Det är klart, att det fruktansvärda ansvar, som hvilar på sjöofficerarne, måste drifva dem till den största möjliga försigtighet, som mången gång kan vara orsaken till den tveksamma villrådighet på detta håll, hvar- öfver så mycket klander försports. Tänker man på, att de unge officerarne år från år uppammas i denna försigtighetens skola, och icke förr än de blifvit äldre få föra eget befäl, så är denna försigtighet lätt förklarad, utan att något behöfver läggas deras mannamod eller deras studier till last. Emellertid är denna svaghet i deras utbildning en så behjertansvärd sak, att Riksdagen icke får vara blind för en framställning af den beskaffenhet, som här blifvit gjord.

Det är alldeles uppenbart att det här icke är fråga om att frikalla en sjöofficer från allt ansvar, icke ens i afseende å ersättningsskyldigheten, utan endast om att borttaga den absoluta nödvändigheten att bringa honom till detta ansvar. Staten har ju uttryckligen förbehållen rätt att å skadestånd särskildt kära, och detta må väl vara till fyllest.

Jag har med stor uppmärksamhet följt detta ärende, och jag kan icke finna annat än att mycket goda skäl blifvit förebragta för aflåtandet af en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Det må väl vara en sanning, att en sådan skrifvelse kan vara mindre behöflig efter det uttalande i frågan, som vi nyss här fått höra från statsrådsbänken, och efter de sympatier, som saken rönt i Kammaren. Men det är icke likgiltigt, huruvida en opinionsyttring blir uttalad af Kammaren eller ej, då man vet att en regering ogerna framlägger förslag, som den icke kan hoppas skola vinna genklang inom Riksdagen. Och någon våda kan det väl icke ligga i att aflåta en skrifvelse sådan den här blifvit ifrågasatt, enär ju derigenom ärendets närmare pröfning öfverlemnas i Kongl. Maj:ts händer.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Häruti instämde Herrar *Bokström* och *Trybom*.

Herr Berg: Det är onekligen en mycket grannlaga fråga, som här föreligger. Det är ju gifvet, att man icke gerna vill deltaga i ett beslut, hvarigenom statens tjänstemän skulle undgå ersättnings-skyldighet för den skada, som de genom fel eller försummelse åstadkommit. Men å andra sidan är det ju lika viktigt, att skadeersättning icke ådömes i andra fall, än der det är uppenbart att den skada, som inträffat, verkligen har sin grund i ett tillräkneligt fel. För den, som haft det beklagliga uppdraget att döma i frågor rörande sjöskada, torde det icke vara obekant, huru svårt det mången gång är att afgöra, huruvida i det ena eller andra fallet felaktig manövrering i större eller mindre mån bidragit till skadan eller icke. Den civile domaren måste i dylika fall förnämligast stödja sin uppfattning på sakkunniges utlåtande. Men då desses omdömen, huru i ett visst brydsamt ögonblick rätteligen bort förfaras, ofta utfalla olika, har domaren ej annan utväg än att i gällande reglementariska bestämmelser söka en grund för sitt beslut. Och finner man då att en befälhafvare underlåtit att ställa sig äfven den obetydligaste af dessa bestämmelser till efterrättelse, antages han för detta sitt begångna fel böra straffas, och följden blir då att han äfven måste ådömas ersättningsskyldighet, ehuru full visshet ej förefinnes att, om han *icke* begått detta fel, skadan derföre skulle utblifvit. Att det sålunda ständigt hotande äfventyret att för hvarje den minsta afvikelse från reglementet kunna utsättas för en ruinerande ersättning kan menligt inverka på en befälhafvares beslut-samhet och mod har redan blifvit framhållet. Jag skulle likväl vara ganska betänksam att tillstyrka motionen eller reservationen, om deri ifrågasatts att — såsom uppgifvits vara fallet i andra länder — någon ersättning i allmänhet aldrig skulle utkrävas. Men någon framställning i sådan riktning har ju icke blifvit gjord. Icke vill man befria sjöofficeren från att, likasom andra statens tjänstemän, vara ansvarig för den skada han genom påtaglig försummelse eller vårdslöshet begått! Ett sådant ansvar tror jag icke heller att våra sjöofficerare ens skulle vilja undandraga sig. Hvad man deremot, såsom det synes mig, med fullt fog begärt är, att icke hvarje, äfven det minsta fel, som begås, ovilkorligen skall föranleda till skadeersättning, utan att det i första hand må öfverlemnas åt sakkunnig myndighet att pröfva, huruvida felet är sådant, att ersättning bör utkrävas.

Man har anmärkt, att i fråga om sjöofficerares ersättningsskyldighet lagen i andra länder är lika som hos oss, men att den der icke tillämpas. Detta är till en viss grad sant; och icke lär det kunna läggas den svenska lagskipningen till last, att hvad som i lag är föreskrifvet också i förekommande fall tillämpas.

Men förhållandena äro på vissa ställen i utlandet olika. Brottmålsdomstolen der utlåter sig icke alltid öfver den civila påföljden, utan har endast att bestämma det kriminella ansvaret, hvarefter sedermera på vederbörande myndighet ankommer att besluta om er-

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningsskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

Ang. befälhaf- sättning bör utkrävas eller icke. På grund deraf kan det inträffa, vares å krono- att, ehuru kriminelt ansvar ådömts, ersättningstalan efter skedd pröf- fartyg ersätt- ning af felets beskaffenhet anses icke böra anhängiggöras. Något ningsskyldighet dylikt har motionären åsyftat, och i det afseendet har jag stora sym- för skada å patier för det af reservanterne framlagda förslaget. Jag vill dock fartyget m. m. dermed icke hafva sagt, att jag helt och hållet i formelt hänseende (Forts.) skulle önska en lag precis i enlighet med reservationens innehåll.

Jag skulle hellre önskat att den föreslagna skrivelsen vore affattad i så allmänna ordalag, att Kongl. Maj:t deri blott skulle finna uttryckt en önskan att Han måtte taga frågan i öfvervägande och äfven tillse om icke möjligen hvad som skulle gälla sjöofficerare också borde kunna tillämpas i andra fall, såsom t. ex. i fråga om lotsar, hvilka i förevarande hänseende äfven äro underkastade ersättningsskyldighet, samt derefter till Riksdagen inkomma med det förslag i ämnet, som kunde finnas lämpligt. Ehuru jag således icke till fullo instämmer i reservationen, anser jag mig likväl kunna biträda densamma, då den ifrågasatta skrivelsen naturligtvis icke i någon mån binder Kongl. Maj:ts pröfningsrätt, och jag är förvissad att ett uttalande från Riksdagens sida i det syfte, reservationen angifver, skall vara tillräckligt för Kongl. Maj:t att taga initiativ i frågan och med hopp om framgång framlägga ett förslag, hvarigenom det åsyftade ändamålet befrämjas. Det är derföre som jag vill lemna min röst för bifall till reservationen.

Herr von der Lancken instämde med Herr Berg.

Herr Thomasson: Jag har till följd af sjukdom varit förhindrad att deltaga i behandlingen af denna fråga inom Utskottet, men jag önskar att få till protokollet antecknad att jag, i händelse jag varit närvarande, då frågan i Utskottet afgjordes, otvifvelaktigt skulle hafva omfattat den mening, som funnit sitt uttryck i reservationen, till hvilken jag derföre anhåller om bifall.

Friherre Leijonhufvud: Jag har endast med ett par ord velat uttala mina sympatier för den väckta motionen, och min önskan att reservationen må vinna Kammarrens bifall.

Herr Wedberg förenade sig med Friherre Leijonhufvud.

Herr Hedin: Derest Riksdagen till Kongl. Maj:t aflåter en skrivelse med anhållan om utarbetande af ett lagförslag i enlighet med af Riksdagen förut uppgjorda hufvudgrunder, så utförligt och detaljeradt angifna som här i reservationen föreslagits, och Kongl. Maj:t sedermera låter utarbeta och för Riksdagen framlägger ett förslag, uppgjort i sträng öfverensstämmelse med dessa hufvudgrunder, så synes mig Riksdagen vara moraliskt förpligtad att antaga Kongl. Maj:ts proposition. Skulle ett förslag i öfverensstämmelse med re-

servationen från Kongl. Maj:t inkomma till Riksdagen, så skulle jag, om jag då deltagar i Riksdagens förhandlingar, för min del vara förhindrad att rösta för bifall till en sådan proposition. Genom hvad motionären i sin motion anført och under debatten nu förkommit synes det mig vara oemotsägligen ådagalagdt, att en förändring i det hufvudsyfte, som motionären önskat, är af högsta behof påkallad — påkallad af statens, af flottans intresse fullt ut lika mycket som af de enskilda personernas intresse. Men deremot har jag ej funnit genom något skäl ådagalagdt, att rätta sättet för lösningen af frågan är att finna vare sig i motionärens eller reservanternes förslag. Särskildt vill jag påpeka, att mina betänkligheter i främsta rummet afse slutstrofen i den reservation, som skulle ligga till grund för den nya författningen. Der heter det: »hvarefter, sedan vederbörande blifvit hörde, Konungen, enligt de i gällande Sjölag stadgade grunder för enskild fartygsbefälhafvares ersättningskyldighet i ty mål, eger pröfva och besluta, huruvida käromål å skadestånd skall mot den felaktige väckas eller icke».

För min del vill jag hellre rösta för ett absolut upphäfvande af all ersättningsskyldighet, än för ett stadgande sådant som detta. Man vill här icke tilltro domstolarne att pröfva skadestandsfrågan och döma sjöofficerare till ersättningsskyldighet. Men man finner det särdeles lämpligt att lägga i Kongl. Maj:ts hand att på administrativ väg besluta, huruvida käromål å skadestånd skall ega rum eller icke.

Jag tror att erfarenheten kan lemna många intyg om olämpligheten af ett dylikt stadgande. Kan slumpen leda till att man vid domstolarne den ena gången fäller ett utslag i *den* riktningen, den andra gången i *motsatt* riktning, kan sådant också inträffa, om afgörandet af dylika frågor öfverlemnas i regeringens hand. Grundsatserna kunna vexla der med den vexlande regeringenspersonalen; och der finnes *åtminstone* lika mycket utrymme för godtycket som hos domstolarne. Den ene sjöofficeren kan ju hos regeringen vara en persona grata, den andre en persona ingrata.

Jag ber att få erinra derom, att under det Kongl. Maj:t inkommit till Riksdagen med begäran att en större summa, som en sjöofficer ålagts utgifva i skadeersättning, skulle helt och hållet afskrivas, Kongl. Maj:t deremot, utan att vända sig till Riksdagen, låtit en annan, som ådömts skadeersättning till ett relativt mindre belopp, betala ut ersättningssumman, ehuru den senare torde hafva minst lika väl förtjent undseende som den förutnämnde, hvilken icke kunde betala ut det ådömda vida större ersättningsbeloppet.

Om Riksdagen sålunda beslutar att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t i frågan, skulle jag önska att den blefve hållen i mera allmänna ordalag och att Riksdagen framför allt icke med bestämdhet uttalade den mening, att i Kongl. Maj:ts hand borde läggas obegränsad rätt att afgöra, huruvida fråga om skadestånd i dylika fall, hvarom här är fråga, borde öfverlemnas åt domstolarne eller icke.

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada & fartyget m. m.
(Forts.)

Ang. befälhaf-
vares å krono-
fartyg ersätt-
ningsskyldighet
för skada å
fartyget m. m.

För att få en sådan begränsning, anhåller jag att Kammaren måtte återremittera utlåtandet.

I detta anförande instämde Herrar *P. Persson* i Norrsund och *Aug. Peterson*.

(Forts.)

Herr *Wieselgren*: Då den siste ärade talaren slutade med att anhålla om återremiss, är jag af honom helt och hållet förekommen, enär jag på enahanda grunder ämnat göra alldeles samma yrkande. Jag inskränker mig därför till att instämma i det af honom framställda yrkandet om återremiss.

Herr *Lindmark*: Jag skall icke hafva något emot, att denna fråga blifver återremitterad till Utskottet, och får till en början säga att jag icke heller nu ämnar ingå i någon juridisk pröfning af frågan och dervid beröra det otillfredsställande i formen af reservanternes förslag, som några trott sig finna; men såsom sjöofficer får jag säga, att jag icke känner någon farhåga för tillämpningen af ett stadgande i det syfte, att bestämmande i fråga om rättegång skall öfverlemnas till Kongl. Maj:t, ty jag vet sannerligen icke hvem som annars skulle hafva att häröfver bestämma.

Jag är tveksam om hvad den näst siste talaren syftade på, då han omtalade två fall, i det ena af hvilka en sjöofficer fick ersätta den skada, som han ansågs hafva åstadkommit, under det att deremot i det andra någon ersättning icke skulle hafva utkräfts. Skillnaden i dessa båda fall, som jag förutsätter att talaren hänsyftade på, berodde derpå, att den ene sjöofficeren begärde hos Kongl. Maj:t nåd, men den andre icke. Om någon sjöofficer blir genom Krigshofrättens af Högsta Domstolen fastställda utslag dömd till utgifvande af skadeersättning, så beror det på honom sjelf naturligtvis att söka att af nåd blifva befriad från ersättningskyldigheten. Denna ansökning göres hos Kongl. Maj:t, som derefter framlägger frågan till Riksdagens afgörande. Det var dock fallet med den sjöofficer, på hvilken jag förmodar att talaren på stockholmsbänken syftade, att han icke begärde nåd. Han hade vållat skadan och han hade blifvit dömd att ersätta henne på den grund att han, utan att tillräckligt känna sitt fartyg, gick in i en farled, med hvilken han icke var fullständigt bekant. Han begärde icke nåd, emedan han icke ville ställa sig inför en domstol, såsom Riksdagen, bestående af 350 personer, hvilka skulle bedöma hans sak. Han trodde sig hafva skött sin tjänst riktigt, fastän han i följd af olycka, framkallad genom stark strömsättning, vållat den skada, som han blifvit dömd att ersätta. Det är därför som jag funnit det vara högst angeläget att framlägga denna fråga för Riksdagen.

Så snart en officer, på grund af försummelse eller oförstånd, blir stäld under åtal vid krigsdomstol, kan han ofta, med stöd af § 144 i Strafflag för krigsmakten, ådömas en ganska lindrig discipli-

närbestrafning; men denna ringa straffbestämmelse gör, att hans oförstånd rubriceras som brott och att straffpåföljden enligt 6 Kap. 1 § Strafflagen tillämpas på honom, när skada genom hans vållande eller bristande omdöme uppkommit.

Jag skall nu vända mig till den talare, som tycktes föra Lag-Utskottets talan, och fråga honom hvad han menade med sitt yttrande att den föreslagna skrivelsen till Kongl. Maj:t skulle inverka så mäktigt på befälets ställning. På hvad sätt detta skulle ske sade han icke, men han menade väl att sjöofficeren skulle genom den större trygghet, som sålunda vunnes, blifva mindre pligtrogen och samvetsgrann i uppfyllandet af sina skyldigheter, emedan han i vissa fall kunde blifva befriad från ersättningskyldighet. Jag tror mig dock kunna försäkra att flottans officerare utgöra en corps, som alltid känt och skall känna sina skyldigheter och fullgöra desamma på bästa sätt.

Vidare har samme talare till stöd för sin åsigt framdragit förhållandet i Norge såsom exempel. Jag vet icke om den svenska lagstiftningen skall gå i samma riktning som den norska. Jag tror dock att, när norrmännen göra sitt bästa för att häfda sin ställning såsom sjelfständig nation, vi också kunna göra detsamma och, om vi finna det lämpligt, stödja vår lagstiftning i detta fall på andra nationers föredöme, som hafva större erfarenhet i denna sak än Norge. Hvad den juridiska sidan af saken beträffar, så vill jag, som jag förut sagt, icke inlåta mig derpå; flere föregående talare hafva bemött hvad han i detta afseende anført.

Men då talaren begär en fullständig utredning af frågan, skall jag nu anhålla att ännu ytterligare få anföra några siffror, som visa i hvilken exceptionel ställning sjömannen på grund af sitt yrke står. Om man antager att olyckor med lokomotiv skulle inträffa lika ofta som olyckor med fartyg, hvad skulle väl herrarne då säga?

Se här några data, hemtade ur olika maritima tidskrifter! Englands handelsflotta utgjorde 1877 25,000 skepp med en drägtighet af 7 millioner tons. Dagligen förlorades 6 skepp och 8 människolif, eller per år 2,000 skepp och 3,000 man. Enligt upplysningar hemtade ur samma källa, nemligen handlingarne angående den Plimsolska lagen, afgaf Board of Trade i Juni 1875 den rapport, att under 12 månader, enligt till detsamma inkomna uppgifter, hvilka icke kunde vara fullständiga, totalt förlist 1,350 skepp och 4,069 skepp gjort haveri, tillsammans 5,419, mest engelska skepp, hvarvid omkommo 4,540 man (3,089 sjömän och 1,451 passagerare). Deraf voro 150 skepp och 2,381 man totalt saknade. På tio år (1862—1871) förliste vid Englands kuster 17,086 skepp.

Sammanstötningar uppgifvas i Lloyds lista för 1866 till 1,958 stycken

» 1870 »	2,290	»
» 1871 »	2,561	»
» 1872 »	2,627	»
» 1873 »	2,843	»

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningskyldighet för skada å fartyget m. m.

(Forts.)

Ang. befälhaf- Dessa siffror torde vara talande nog och bevisa hvilken mängd af
vares å krono- olyckor inträffa på sjön.
fartyg ersätt-
ningsskyldighet
för skada å
fartyget m. m.

Slutligen några ord med anledning af hvad jag yttrade förra gången jag hade ordet. Man har sagt att jag skulle hafva yttrat, att den nuvarande lagen gjort att officerarne vid manövern varit tveksamme och rädde. Så var dock icke mitt yttrande. Jag sade att detta visserligen kunde med skäl förväntas, under nu varande förhållanden, men framhöll att det oakadt för Riksdagen väl bekanta drag af djerfhet och energi förekommit och förekomma i flotans fredsannaler. Detta beror dock på hvarje individs natur och eger rum i trots af lagen. Jag vågar påstå att den känsla af lättnad, som skulle gå öfver sjöofficerscorpsen, om denna nu föreslagna förändring vidtoges, skulle vara till gagn icke blott för officerarne sjelfve, utan äfven och framför allt för tjensten i allmänhet och för staten.

Jag anhåller alltså om bifall till den vid betänkandet fogade reservation.

Herr Anders Persson: Jag kan icke neka till att det är med förvåning jag här i dag hört att den sidan af Andra Kammarrens ledamöter, hvilka i allmänhet så strängt som möjligt hålla på formen och på inga vilkor vilja afvika derifrån, i dag icke tyckes vara så synnerligt nogräknad dermed. Motionären har nemligen föreslagit att ersättningsfrågan skulle inskränka sig till befälhafvare å kronans fartyg, i de fall då värdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i tjensteutföring från sjöofficers sida gifvit anledning till skadan. Reservanterne åter hafva ansett att detta borde utsträckas äfven till vakthafvande officer och underofficer, och jag vågar icke med visshet säga, om icke reservanternes förslag går ända derhän, att äfven lots i vissa fall skulle befrias från ansvars- och ersättningspåståenden. Det heter nemligen i reservanternes förslag att, »derest någon under utföringen af befäl» etc. Jag är icke rätt säker om denna fördel äfven skulle komma lots till godo, ehuru jag icke tror att så är meningen. Jag vill dock fråga om icke äfven en lots, om han genom värdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i tjensten varit vållande till att ett fartyg stött på grund, kan känna det nedsättande för sig att »Riksdagen skall vara hans domare». Man säger att man vill åstadkomma likställighet i stadgandena mellan kofferdiskeppare och befälhafvare å kronans fartyg. Om frågan föreläge i denna form, skulle jag möjligen kunna vara med derom. Det finnes nemligen ett stadgande i vår gällande sjölag, som säger att »då sammanstötning skett, skall domstolen vid bedömande af frågan om vållandet taga i betraktande om tiden medgaf öfverläggning eller om beslut skulle plötsligen fattas». Det är detta som skall inverka på domstolarnes beslut, och ett sådant lagstadgande skulle jag här gerna vara med om. Hvad det är för likställighet mellan kofferdiskeppare och

flottans fartygsbefälhafvare man här vill åstadkomma, kan jag deremot för min del icke finna. Jo, säger man, samma fördelar, som tillkomma kofferdikaptener, borde äfven gälla för sjöofficerare. Man bör väl dock dervid besinna, att desse skeppare äro personer, som stå på vida lägre samhällsgrad än flottans officerare, hvilka på statens bekostnad fått en nära nog fri undervisning och som tagit en mycket högre examen. Man bör dertill också kunna ställa vida högre anspråk på duglighet hos dem än på desse handelsskeppare.

Man har också sagt, att frågan nu är så väl utredd, att man kan öfverlemna densamma till regeringen, som utan svårighet bör kunna framlägga förslag till ändrade bestämmelser härutinnan. Det har dock medgifvits, att vidare utredning kunde behövas om huruvida icke äfven lotsar och andre tjänstemän vid statens verk borde befrias från enahanda ersättningsskyldighet. För så vidt en sådan åtgärd är lämplig, borde måhända billigheten kräfvä, om också förhållandena icke äro alldeles liknande, att i regeringens hand lades pröfningsrätten i dylika fall äfven beträffande andre statens tjänstemän. Jag syftar härmed särskildt på lokomotivförarne å statens jernvägar, och nekas kan väl icke heller att samma omständigheter, som tala för flottans officerare, äfven kunna gälla för officerare vid armén. Det torde nemligen icke vara otänkbart att t. ex. vid en fältmanöver det icke alltid kan vara så lätt för en af arméns officerare att iakttaga alla terrängförhållanden så noggrant, att icke statens dyrbara materiel kan gå förlorad eller åtminstone i mer eller mindre grad skadas. Jag hade för öfrigt trott att regeringen icke skulle vara så särdeles angelägen om att erhålla denna pröfningsrätt. Jag föreställer mig nemligen att det för chefen för Sjöförsvarsdepartementet stundom skall blifva ganska kinkigt att utreda, huruvida ersättning skall utkrävas för skada, som på ifrågavarande sätt är vållad af befälhafvarne på det ena eller andra af kronans fartyg. I det skick, hvori frågan för närvarande föreligger, tror jag icke att den bör kunna föranleda till något annat beslut från Kammarrens sida än ett godkännande af Utskottets förslag, till hvilket jag således yrkar bifall.

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Vid många föregående tillfällen har här i Kammarren uppmärksamheten fästs derpå att, då det är fråga om aflåtande af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, man bör noga se till hvad i denna skrifvelse inlägges och tänka på att man måste taga konsekvenserna deraf, i händelse Kongl. Maj:t för Riksdagen framlägger ett förslag i samma riktning som Riksdagens i skrifvelsen uttalade önskan. För min del kan jag icke annat än finna detta vara alldeles riktigt, likasom jag anser det ega sin tillämplighet äfven i förevarande fall, vare sig att man vill godkänna motionen eller reservanternes förslag. Ty det kunde ju inträffa att, om Kongl. Maj:t, med anledning af en Riksdagens skrifvelse i ämnet, läte utarbета och för Riksdagen framlägga ett för-

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningsskyldighet för skada å fartyget m. m.

(Forts.)

Ang. befälhafslag, gående ut på att åt Kongl. Maj:t öfverlemna pröfningsrätten i sådana fall, som i motionen afses, Riksdagen förklarade sig anse det vara olämpligt att gifva Kongl. Maj:t en sådan rätt, åtminstone skulle jag för min del anse mig dertill förhindrad. Deremot skulle jag icke hafva något emot en skrivelse, som afsåge att få ett förslag till mildare lagstiftning inom det område, hvarom fråga är, ty,

(Forts.)

så vidt jag rätt uppfattade yttrandet från statsrådsbänken, lär denna lagstiftning ännu innehålla mycken obillighet, och det är således, enligt min tanke, der som rättelse bör sökas. Och då jag nu hört att äfven från regeringens sida sympati är att påräkna för en sådan förändrad lagstiftning, men, så vidt jag af Herr Statsrådets yttrande kunde sluta, icke för att åt Kongl. Maj:t öfverlemnades en sådan rätt, som man föreslagit, så kan jag icke vara med om att, på sätt man här påyrkat, skriva till Kongl. Maj:t, desto mindre som sådant ju är alldeles obehöfligt, då vi inom landet hafva en lagberedning, som när som helst kan utarbета förslag i dylika ämnen. För öfrigt kan jag icke se, att man hvarken på grund af motionen eller på grund af reservanternes förslag, som ju dock hänger nära i hop med motionen, kan komma till den slutsatsen, att man kan föreslå en skrivelse om lagstiftning i annat syfte än det af motionären angifna, och derföre kan jag icke heller finna att en återremiss skulle leda till något resultat. Ty man har väl ändå icke rätt att frågå hvad motionären uppställt såsom sitt mål.

För öfrigt kan jag nämna, att inom talmanskonferensen det sattes i fråga, huruvida talmännen grundlagsenligt kunde framställa proposition på reservanternes förslag, just derföre att det ansågs mycket tvifvelaktigt, huruvida reservationen, som afser en lagförändring, kunde anses gå i samma syftning som motionen. Då emellertid reservationen är mycket sväfvande, kom man till det resultat, att talmännen icke skulle vara ovilkorligt tvungne att vägra proposition, men, som sagdt, frågan ansågs mycket tvifvelaktig. Skulle man nu gå ännu längre och vilja ha ett sådant förslag, som icke alls omfattade motionens syfte, så anser jag det vara alldeles klart, att talmännen icke kunna framställa proposition på ett dylikt förslag. Såsom frågan nu står anser jag ändamålet lika väl vinnas genom att bifalla Utskottets förslag, naturligtvis under den förutsättning, att regeringen går i författning om utarbetandet af ett förslag till mildare lagbestämmelser. Jag yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Herrar *Magnusson, A. F. Petersson* i Sibbarp, *Lars Börjesson* och *Magnus Jonsson* instämde med Herr vice Talmannen.

Herr Ekenman: Då under diskussionen ett par frågor blifvit rigtade direkt till mig, hoppas jag Kammaren ursäktar, att jag ännu en gång tar dess tid i anspråk för att yttra några ord till svar på dessa frågor. En talare på stockholmsbänken frågade mig nemligen

huru jag kunde anse, att ett bifall till motionen skulle kunna komma att hafva någon inverkan på flottans befäl. Derpå vill jag svara, att det synes mig af motionärens hela framställning framgå, att äfven han ansett, att ett bifall till motionen skulle i det afseendet medföra en högst väsentlig inverkan. Men om han vill af mitt yttrande göra den slutledning, att jag anser, att de nuvarande bestämmelserna böra stå qvar såsom ett nyttigt band å befälet, då har han gjort mig orätt, ty det har aldrig varit min afsigt. Samme talare yttrade äfven, att jag skulle byggt mitt försvar för Utskottets förslag utslutande på förhållandena i Norge. Nej, det har jag icke gjort; men jag har sagt, att de exempel motionären framdragit från Norge bevisa icke hvad han med dem ville bevisa: de synas ju snarare bevisa motsatsen. Hufvudskälet är, att jag lika med Utskottet anser denna sak vara så vigtig och så behjertansvärd, att den väl förtjenar en utredning, men att den bör komma från Kongl. Maj:t, och att Riksdagen i saknad af denna utredning icke bör genom att nu bifalla reservationen på förhand binda sina händer för antagande af ett lagförslag, som vid närmare granskning i ett eller annat hänseende kunde finnas mindre lämpligt.

Ang. befälhafvares å kronofartyg ersättningssskyldighet för skada å fartyget m. m.
(Forts.)

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag å samma hemställan och bifall i stället till det förslag, som innefattades i Herr Bergströms med fleres vid utlåtandet fogade reservation, dels och på återremiss; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition antagits yrkandet på återremiss, en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i Utlåtandet N:o 49

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till Utskottet återförvisat förvarande utlåtande.

Omröstningen försiggick och utföll med 137 ja mot 57 nej; hvadan Utskottets hemställan bifallits.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 43, angå-

ende upprättande af ett sakregister till Rikets Ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med 1866.

§ 6.

Förekom till behandling Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 10, angående tullbevillningen.

Utskottet hade i detta betänkande utlåtit sig öfver dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition N:o 32, deruti Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att ny, vid propositionen fogad tulltaxa måtte varda antagen att lända till efterrättelse från och med den dag, då de vid innevarande riksdag antagna nya handels- och sjöfartstraktaterna med Frankrike komme att träda i gällande kraft, dels ock åtskillige motionärers framställningar angående ändringar i tulltaxan m. m.

Herr Lönegren, som hos Herr Talmannen anmält sig vilja framställa ett förslag rörande sättet för ifrågavarande ärendes föredragning, erhöi i sådant afseende ordet och yttrade: I afseende på sättet för föredragningen af detta betänkande tager jag mig frihete hemställa, att Kammaren behagade tillåta att 38:de punkten, angående spanmål, alla slag, omalen eller malen, måtte blifva föremål för Kammarens öfverläggning och beslut, innan man här bestämmer sig angående gryn, majs och mjöl och ej specificerade vegetabilier, emedan jag eljest fruktar, att de beslut, som för de särskilda artiklarna fattas, kunna komma att stå i en betänkelig strid mot hvarandra, såsom t. ex. att gryn af spanmål kunde komma att blifva tullpligtiga, men risgryn och andra finare sorter gryn tullfria, att hvetemjöl skulle draga tull, men malen majs gå tullfri, hvilket skulle vara oegentligt och ledande till svårigheter vid tullbehandlingen.

Hvad Herr Lönegren sålunda föreslagit blef af Kammaren bifallet; hvarefter föredragning skedde af

Punkten 1.

Utskottet hade i denna punkt hemställt: att Riksdagens beslut i anledning af Utskottets i de följande punkterna gjorda framställningar måtte fattas under förutsättning att handels- och sjöfartstraktaterna med Frankrike blefve från fransk sida definitivt antagna, samt att i motsatt händelse Utskottet måtte lemnas tillfälle att afgifva förnyadt utlåtande angående tullbevillningen.

Herr Jöns Rundbäck anförde: Jag finner för min del betänkligt att bifalla denna punkt och vill derföre hemställa till Kammarens bepröfvande, om det icke skulle vara skäl att återremittera densamma. Utskottet hemställer nemligen, att, om de franska handels- och sjöfartstraktaterna icke blifva från fransk sida definitivt antagna,

Utskottet måtte lemnas tillfälle att afgifva förnyadt utlåtande angående tullbevillningen. Således skulle vi, enligt Utskottets förslag, nödgas ligga här länge nog, måhända ända till hösten i afbidan på svar från Frankrikes sida, och om då traktaterna icke godkännas, så *måste* Utskottet inkomma med förnyadt utlåtande i alla de punkter, som beröras af traktaten. Nu synes mig att, om frågan återremitteras, Utskottet får fria händer att under de fjorton dagar, som annars ännu återstå innan riksdagen avslutas, utarbete ett alternativt tulltaxeförslag, såsom skedde vid 1880 års riksdag. Ty om traktaterna icke godkännas af franska senaten, så slippa vi ligga här och vänta kanske allt för länge på ett förnyadt utlåtande af Utskottet, och därför skulle vi åtminstone vinna i tid, om ingenting annat, i fall betänkan det återremitterades.

Af denna anledning och för sådant ändamål anhåller jag, att hela betänkan det måtte återremitteras till Utskottet.

Friherre Fock: Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till den föredragna punkten.

Häruti instämde Herr *Asker*.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 2.

Bifölls.

Punkten 3.

Utskottet hade hemställt: att Herr Jöns Rundbäcks i motionen *Ang. tull å N:o 84 framställda förslag om att åsätta artikeln Blomsterlökar en tull af 10 öre per kilogram icke måtte af Riksdagen godkännas.*

I anledning af denna hemställan anförde

Herr Jöns Rundbäck: Uti den motion, som jag tagit mig friheten väcka rörande tull å vissa trädgårdsalster, framhöll jag — hvad jag hoppas Kammaren behagade inse — vigten och betydelsen af trädgårdsodlingen i vårt land, och att densamma hade att kämpa med stora svårigheter till följd af vårt hårda klimat. Jag tror att man måste medgifva, att laudtbrukets blomma och krona, om jag så må säga, är en högt drifven trädgårdsskötsel. Om en sådan skulle kunna åstadkommas, skulle man nemligen dels kunna gifva arbete åt en mängd personer, som nu i brist på sådant måste söka sin utkomst i främmande land, och dels genom vinnande af en högre jordkultur inom landet producera en vida större mängd lifsförnödenheter än nu kan ske. Dessa omständigheter har Utskottet

Ang. tull å Blomsterlökar. icke ansett värda att taga i betraktande, utan har det helt enkelt affärdat motionen med dessa ord: »Då större delen af de blomsterlökar, som hit införas, torde användas af härvarande trädgårdsodlare, har Utskottet ansett det ingalunda vara förenligt med trädgårdsodlingens intresse att medelst tullbeskattning fördyra ifrågavarande artikel, hvadan Utskottet» etc. Det är i sanning en mycket stor visdom Utskottet här lagt i dagen. Det är alldeles som om man befinner sig uti småbarnsskolan, när man hör Utskottet tala om att de personer, som använda blomsterlökar, äro trädgårdsmästare. Är icke detta svar detsamma, som, om någon hade föreslagit tull å skodon, man i stället att svara på den framställningen endast underrättade oss om, hvad för öfrigt hvar och en visste förut, skodon: jo, si de göras af skomakare, hvilket svar påminner om: »God dag — yxskaft». Så afvita, så enfaldiga svar anstå ej ett Riksdagens Utskott att lemna.

Väl säger Utskottet äfven, att det skulle vara skada för trädgårdsmästarna att lägga tull på ifrågavarande artikel. I det afseendet ber jag emellertid att få upplysa, att motionen framkommit just med anledning af ett möte mellan trädgårdsodlare i min hemort, vid hvilket möte jag på inbjudning var närvarande. Vid detta möte framhölls nödvändigheten af tullskydd för ädlare trädgårdsalster, till följd af de stora svårigheter och dryga kostnader, som voro förenade med frambringandet af dessa alster. Bland de närvarande trädgårdsodlarna voro flere infödde tyskar, som lärt konsten i Tyskland, och de förklarade, att de nödgades flytta tillbaka dit, emedan man här icke kunde utan tullskydd täfla med utlandet. De framhöllo nemligen, hurusom utlänningen rent af öfversvämmar oss med trädgårdsprodukter, innan vi ännu fått snön af marken, och att vi derföre måste hafva drifhus och flere andra kostbara anstalter för att få våra varor ut i marknaden så tidigt som möjligt. Men det kostar mycket penningar.

Här är visserligen fråga endast om blomsterlökar, men frågan eller min motion gäller, som sagdt, ädlare trädgårdsalster i allmänhet, och bör den således betraktas i sin helhet och icke bedömas blott och bart från synpunkten af endast den här ifrågavarande artikeln. De artiklar, som jag velat lägga tull på, anser emellertid Utskottet vara af ringa betydelse. Jag skall då be att få underrätta herrarne om, att införselvärdet af de produkter, som jag här velat göra tullpligtiga, enligt Kommerskollegii berättelse för år 1880 uppgick till 3,831,000 kronor. En så stor och viktig sak är det, hvarom här är fråga. Jag skall framdeles, då vi komma till artikeln frö, visa huru oerhörda förfalskningar dermed bedrifvas och huru utlänningarne skicka på oss sådant frö, som alldeles icke lämpar sig för odling hos oss. I de flesta fall är det sådant, som de sjelfve kasserat eller uppblandat med en del andra saker. Om man nu tänker på det arbete, den omsorg och den vaksamhet snart sagdt natt och dag, som en trädgårdsodlare får använda, och som vid denna syssel-

sättning erfordras i fullt ut lika hög grad som vid frambringandet af ett fabriksarbete, så vågar jag påstå att den, som handterar den lefvande växten, lika mycket behöfver skydd som den, som t. ex. väfver bomullsband eller gör lerkrukor o. s. v. Den förra sysselsättningen går ej med maskinerier, utan dertill fordras kunskaper, insigter och ett lefvande intresse och personligt arbete för att bära frukt. Hvad nu särskildt angår den sorts växter, hvarom här är fråga, så infördes deraf under år 1880 för nära 47,000 kronor, och det har försäkrats mig, att de flesta af dessa sorter skulle kunna odlas ganska bra här i Sverige. Men det faller sig för dyrt att göra det, emedan man i utlandet säljer dessa blomsterlökar för billigare pris. Det är af denna anledning — och samma grundsatser genomgå hvar enda af de förslag jag här framställt — som jag yrkar bifall till min motion och hoppas att Kammarern vill åsätta artikeln blomsterlökar en tull af 10 öre per kilogram.

*Ang. tull å
Blomsterlökar.
(Forts.)*

Herr Olof Jonsson: Att motionären icke är synnerligen vän af blommor, det kan man se, men han tycks icke heller vara vän af lök, ehuru jag förmodar det han inser att det fordras någon lök på laxen. Den här saken har han visst tagit upp i syfte att derigenom den inhemska fröodlingen skulle stegras och förbättras, men det ser ut som om Herr Rundbäck ej vore tillräckligt jordbrukare för att få den saken klar för sig. Det är nemligen gifvet, att ombytet af frön från en breddgrad till en annan skall hafva en betydlig inverkan på växternas framgång, och såsom exempel derpå vill jag endast framhålla beträffande linfröet, att om vi ej från Ryssland i regeln hvar tredje à fjerde år intoge sådant frö, skulle sannerligen icke något lin kunna odlas i Helsingland och ej heller på andra trakter af vårt land. Vi köpa frö från ett håll och det uppfriskar växtkraften, men på samma gång ingå till oss requisitioner på frö från till exempel Holland, i fall vi kunna garantera fullt viktigt vara; och säkert är att lika mycket, som vi få betala för utländskt frö, lika mycket får utlandet betala för svenskt. Det är således en fördel att ombyta frö på båda hållen. Att genom tullsatsers ställa så till att vi blefve hänvisade till en enda sorts frö, skulle derföre leda till kulturväxternas försämring. Jag förmodar äfven att, om trädgårdsmästarna kommit i tillfälle att yttra sig om den här lökfrågan, de skulle hafva sagt Herr Rundbäck detsamma, eller att det är nödvändigt att från utlandet taga in lök, och jag hoppas att Herr Rundbäck, som alltid har ett trefligt lynne, ej skall blifva ledsen, om jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag tror icke, att tullen på blomsterlökar kan bringa jordbruket framåt eller ens dertill bidraga, och vill derföre bifalla Utskottets förslag. Men i sammanhang härmed tillåter jag mig påpeka en brist, som, enligt mitt förmenande, finnes i Utskottets betänkande, en ganska betänklig brist icke alle-

Ang. tull å Blomsterlökar. (Forts.)
 nast ur formel, utan äfven ur saklig synpunkt. I 47:de punkten af Utskottets förslag heter det nemligen: »Emot hvad Kongl. Maj:ts förslag i alla *nu icke särskildt omförmälda* hänseenden innehåller, har Utskottet icke funnit något att erinra, hvarför Utskottet hemställer, att berörda förslag i alla dessa delar må af Riksdagen godkännas.» Om man nu antager, att Utskottets förslag i allmänhet skall kunna godkännas af Riksdagen, och om slutligen 47:de punkten bifalles, månne man då i verkligheten beslutat om hela Kongl. Maj:ts proposition och alla de rubriker, som ingå i den föreslagna tulltaxan. Det är detta, hvarom jag hyser något tvifvel. I tredje punkten, som nu föreligger, hemställer Utskottet, att Herr Rundbäcks motion i nu anmärkta del icke må af Riksdagen bifallas, och på samma sätt är det med fjerde punkten och en mängd andra punkter, der enskilda motioner afstyrkts. Genom att bifalla alla dessa punkter, har man *icke* godkänt Kongl. Maj:ts proposition i motsvarande delar, blott afstyrkt motioner, och ej heller godkännas dessa delar genom ett bifall till 47:de punkten, då denna afser Kongl. Maj:ts förslag i alla förut icke »omförmälda hänseenden». Kongl. Maj:ts proposition blir således genom ett sådant tillvägagående icke fullständigt behandlad. Det är af denna anledning jag vid denna punkt ville hemställa om en ändring till öfverensstämmelse med hvad det i ett likartadt fall heter riktigt i 8:de punkten, eller »att Riksdagen måtte, med afslag å Herr Rundbäcks motion i nu anmärkta del, godkänna hvad Kongl. Maj:t härutinnan föreslagit». Jag anhåller att härå få fästa Herrar utskottsledamöters uppmärksamhet och anhåller tillika, att liknande rättelser göras vid följande punkter, der samma brist förefinnes.

Herr *Hedlund* instämde med Herr *Ola Andersson*.

Herr *Söderström*: Jag åter finner Herr Rundbäcks motion hafva ganska goda skäl för sig och böra bifallas. Här har visserligen sagts, att tullen ej skulle vara i trädgårdsodlarnes intresse, men vi må komma i håg, att här är fråga om lyxträdgårdsodling, men icke om den mindre bemedlade befolkningens trädgårdsodling. Man söker ju i allmänhet att rättvist fördela tullen och vill derföre visserligen icke värdet af dessa lökar, men tager för gifvet, att en tull af 10 öre per kilogram skall utgöra högst 10 procent af värdet och troligen endast 5 procent, och då de, som använda dessa lökar, använda dem mera för sitt nöje än för nytta, kunna de gerna betala denna lilla afgift för nöjet. Jag anhåller således om bifall till Herr Rundbäcks motion.

Herr *Liss Olof Larsson*: Äfven jag skall anhålla att få biträda Herr Rundbäcks motion i förevarande punkt. Jag undrar icke på, att Utskottets majoritet äro vänner till dessa blomsterlökar,

ty det är ju gifvet, att våra frihandlare, hvilkas teorier oftast hålla sig i blomsterverlden, skola gerna önska en ökad import af blomsterlökar. Jag tror emellertid, att det icke skulle skada, om vi ginge något längre i fråga om tullar, än Utskottet föreslagit, och sålunda i någon mån uppmuntrade landets eget arbete och industri; hufvudsaken är ju icke att köpa och köpa billigt, utan mera viktigt synes mig vara att ega något att köpa för; att sådan brist förefinnes, och att icke allt är väl bestäldt i vårt land, kan ej förnekas. Förhållandet är ju nemligen, att vi för hvarje månad exportera flere tusen menniskor till Amerika, hvilket väl ej motsvaras ens af import af blomsterlökar. Jag tror, som sagdt, för min del att man, för att afhjelpa nämnda missförhållande, måste börja tänka på att befrämja det inhemska arbetet och derigenom söka qvarhålla den folkmängd, som nu strömmar ur landet, och ett steg i den riktningen vore nu att ålägga den tull, hvarom här är fråga. Jag ber således att få instämma uti Herr Rundbäcks yrkande.

Herr Gumælius: Om jag trodde, att den föregående talaren träffat den rätta slagrutan, då han antydde, att emigrationen kunde hämmas genom att införa tull på blomsterlökar, skulle jag instämma med honor; men då jag tror, att emigrationens orsaker ligga djupare än så, föredrager jag att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Nils Olsson: Ehuru detta är en obetydlig sak, enär importen af blomsterlökar ej är synnerligen stor och till följd deraf ej heller inkomsterna i tull för denna artikel äro särdeles stora, tycker jag likväl att Utskottets hemställan i denna punkt ej står i full konsekvens med Utskottets hemställanden i öfriga punkter. Så har Utskottet till exempel föreslagit tull på lökar, andra slag, ehuru man i allmänhet antagit att tull på lifsförnödenheter borde undvikas. Då lökar, andra slag, väl torde få anses som lifsmedel, hade det varit mera konsekvent att föreslå tullfrihet för dem än för nu ifrågavarande blomsterlökar, hvilka icke kunna anses såsom lifsförnödenheter, utan lyxartiklar. Jag tror derföre att man på goda skäl kan yrka bifall till Herr Rundbäcks motion.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner dels på det yrkande, Herr Ola Andersson framställt, och dels på yrkandet å bifall till motionärens förslag; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes samt företogs, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande omröstningsproposition:

Den som, i fråga om Bevillnings-Utskottets i 3:dje punkten af dess Betänkande N:o 10 gjorda framställning, vill, att Riksdagen, med afslag å Herr Jöns Rundbäcks motion i nu anmärkta del, må godkänna hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit,

röstar Ja;

Den det ej vill,

röstar Nej.

Vinner Nej, har Kammaren bifallit den af Herr Jöns Rundbäck i förevarande afseende väckta motion.

Omröstningen visade 93 Ja mot 69 Nej; i följd hvaraf beslut fattats i enlighet med ja-propositionen.

Punkten 4.

Med bifall till Utskottets hemställan, godkände Kammaren Kongl. Maj:ts i ämnet framställda förslag.

Punkten 5.

Bifölls.

Punkten 6.

*Ang. tullen å
franskt druf-
bränvin.*

I rubriken N:o 78 uti det af Kongl. Maj:ts framlagda tulltaxe-förslaget hade den traktatsbestämda lägre tullsatsen å franskt drufbränvin blifvit medgifven allenast för den händelse, att varan vore i Frankrike tillverkad och derifrån sjöledes direkte infördes.

Utskottet hade hemställt

a) att rubriken N:o 78 måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»då varan är i Frankrike eller dermed genom traktat likställdt land tillverkad och derifrån sjöledes direkte infördes»; och

b) att den efter rubriken N:o 81 införda anmärkning, som handlade om vilkoren för åtnjutandet af ifrågavarande tullindring, måtte blifva affattad på följande sätt:

»För tillgodonjutande af den för bränvin och sprit under tariffnumret 78 här ofvan medgifna nedsättning i tullafgiften skall vid införseln för tullmyndigheten antingen genom en officiel förklaring, afgifven inför embetsmyndighet å produktionsorten, eller ock genom ett af föreståndaren för tullkammaren å utskeppningsorten utfärdadt intyg styrkas, att varan är af vindrufvor och i Frankrike eller annat dermed genom traktat likställdt land tillverkad; börande båda dessa slag af intyg vara bekräftade medelst intyg, utfärdadt af svensk konsul eller vice konsul i den hamn, der inlastningen egt rum.»

Efter uppläsning af Utskottets hemställan i *mom. a)* anförde: *Ang. tullen å franskt drufbränvin.*
(Forts.)

Chefen för Kongl. Finansdepartementet Herr Statsrådet Thempander: I den nu föredragna punkten har Utskottet föreslagit ett tillägg till den Kongl. propositionen. Som det är Kammaren bekant, beviljades genom 1865 års traktat en tull-lindring till förmån för äkta drufbränvin, tillverkad i Frankrike och som derifrån sjöledes direkte införes. Samma bestämmelse, som 1865 års traktat i detta afseende innehåller, återfinnes i den nu avslutade nya traktaten. Då sålunda sjelfva sakförhållandet är oförändradt och det för Kongl. Maj:t icke funnits någon anledning att ifrågasätta någon ändring i den bestämmelse, som i den hittills gällande tulltaxan gaf uttryck åt ifrågavarande genom traktaten bestämda förhållande, så har följden blifvit, att denna bestämmelse förekommer i den Kongl. propositionen i samma form, som den egt allt sedan tillkomsten af 1865 års traktat, eller i sjuutton år. Då således äkta drufbränvin, produceradt i Frankrike, sjöledes införes till Sverige, skall detsamma till följd af traktaten åtnjuta lindring i tullen. Nu har Utskottet emellertid erinrat derom, att vi genom traktater med andra länder tillförsäkrat dem att i fråga om deras naturalster och tillverkningar komma i åtnjutande af den mest gynnade nations behandling och att således icke vara underkastade andra eller högre afgifter än som gälla för hvarje annan nation. Med stöd af detta förhållande har Utskottet föreslagit, att i tulltaxan skulle bestämmas, att den tull-lindring, som är tillförsäkrad franskt äkta drufbränvin, skulle tillkomma äkta drufbränvin tillverkad i hvarje annat land, som genom traktat har blifvit likstaddt med Frankrike. Nu ber jag få säga, att såsom en allmän abstrakt grundsats lär det väl vara aldeles obestriddigt, att Utskottet har principiellt rätt i detta resonemang, men på samma gång vill jag erinra, att det icke nu inträffat något förhållande, som mera än hittills behöfver föranleda till en dylik bestämmelses inrymmande i tulltaxan. Det må väl kunna sägas, att sedan man kommit till insigt derom, att den gamla bestämmelsen vore oegentlig och ofullständig, det icke kan vara skäl bibehålla den allenast på den grund, att den förut egt bestånd, men häremot ber jag få fästa uppmärksamhet på tulltaxans uppgift, som är att tjena till ledning för tullagstiftningens praktiska tillämpning, och tager man hänsyn till verklighetens kraf, tror jag sannerligen icke, att det tillägg Utskottet gjort kan anses vara af behofvet påkalladt, så mycket mindre som det icke lär lidas något tvifvel att, i händelse under de förflyttna sjuutton åren, under hvilka denna bestämmelse egt bestånd, den ansetts innebära något, som kunnat lända till förfång för någon annan makt, reklamationer från den maktens sida icke skulle hafva uteblifvit. Jag har mig visserligen bekant att en främmande makt genom sin härvarande representant en gång fäst uppmärksamhet derpå att ifrågavarande bestämmelse borde utsträckas äfven till det land, han representerade, och att

Ang. tullen å
franskt druf-
bränvin.
(Forts.)

sålunda detta land borde komma i åtnjutande af samma förmån, som tillförsäkrats Frankrike; men sedan han blifvit upplyst derom, att bestämmelsen afsåge endast *äkta drufsprit*, har den af honom gjorda framställningen icke blifvit fullföljd. Af det enkla skäl, att denna äkta drufsprit icke är föremål för produktion i något annat land än Frankrike, har det hittills visat sig obehöfligt att gifva åt denna bestämmelse en större utsträckning än förut, och den har derföre ock blifvit i Kongl. Maj:ts proposition oförändrad bibehållen.

Nu vill man måhända invända, att, om detta af Utskottet införda tillägg icke får någon praktisk tillämpning, detsamma vore ganska oskyldigt och åtminstone alls icke kunde skada. I detta afseende vågar jag likväl hysa en alldeles motsatt mening, och jag har derföre också den största betänklighet att tillstyrka Kammaren att antaga detta tillägg. Vi veta alla, att de tull-lindringar, som hittills gäلت för från Frankrike införd drufsprit, hafva ledt till åtskilliga missförhållanden. Den gamla ännu gällande handelstraktaten innehåller visserligen åtskilliga bestämmelser, afsedda att utgöra en kontroll derå, att denna tullindring må tillgodokomma endast verkligt äkta drufbränvin, men det har tyvärr visat sig, att dessa bestämmelser icke varit tillräckliga, och att hit blifvit införda och kommit i åtnjutande af tullindring äfven oäkta varor, som aldrig bort erhålla den förmånen. På detta förhållande hafva äfven vid de senast försiggångna traktatsunderhandlingarna vederbörande underhandlare från svensk sida fäst uppmärksamhet. Från fransk sida försäkrades då uttryckligen, att meningen icke vore att annat än äkta drufsprit skulle komma i åtnjutande af tull-lindringen, och man förklarade sig på samma gång beredd att i den nya traktaten intaga sådana bestämmelser rörande de certifikat som skulle åtfölja varan, att man kunde åstadkomma en skärpt kontroll i detta afseende. Men man gick ännu längre och förutsatte att kontrollen ändock icke blefve fullt betryggande, hvarföre det heter i sista punkten af artikeln 8 i den nya traktaten: »Det är öfverenskommet att, derest vid tillämpningen häraf dessa intyg skulle befinnas icke motsvara sitt ändamål, så eger de förenade rikenas regering att gemensamt med franska regeringen fastställa sådana kontrollåtgärder, som må anses tillfyllestgörande.» Frågan om den kontroll, som kan komma att tillämpas vid införsel från Frankrike af sådan vara, är således lemnad öppen till framtida afgörande. Nu är och förblir emellertid denna kontroll en ganska vanskligh sak att genomföra. Deremot är det mycket lätt att lika väl som i Frankrike också andra länder framställa den konstgjorda produkt, som i handeln förekommer under namn af konjak, och om man nu, på sätt Utskottet föreslagit, låter denna nya bestämmelse inflyta i tulltaxan, kan jag lätteligen tänka mig att i andra länder kan väckas den föreställningen, att man bör begagna sig af detta stadgande för att derifrån åvägbringa en import hit till landet af en vara af precis enahanda beskaffenhet som den, som ofta nog blifvit från Frankrike införd, under det

den nuvarande traktaten med detta land varit gällande och möjligen äfven med den nya traktaten kan komma att införas, intill dess en mera betryggande kontroll kan uttänkas och sättas i verket.

Det är gifvet att uppfyllandet af ingångna traktatsaftal måste för regeringen vara en angelägen omsorg, och jag kan försäkra att regeringen är lika angelägen som Bevillnings-Utskottet att undvika till och med skenet af åsidosättande af traktatsbestämmelser. Om derföre ett land skulle hafva gjort anspråk på att komma i åtnjutande af samma förmåner som Frankrike och för regeringen framlagt bevis för att sådana förhållanden råda i detta land, att det producerade äkta drufsprit, så är jag förvissad att regeringen icke ett ögonblick skulle hafva tvekat att inrymma samma förmån åt detta land, som förut gifvits Frankrike, och jag är också förvissad att ingen kommande regering skall tveka att göra detsamma, då det ju helt enkelt är en gifven följd af ett ingånget aftal. Deremot synes det mig vara af synnerlig vigt, att det allt framgent blir *regeringen* som kommer i tillfälle att i första hand pröfva, huruvida förhållandena i andra länder äro sådana, att de med fog kunna ifrågasätta samma förmåner för sig, som Frankrike erhållit. Ty låter man icke regeringen pröfva detta, utan formulerar tulltaxan på sätt Utskottet föreslagit, så öfverlåter man åt den underordnade myndighet, som handhafver tulltaxans tillämpning, att reda sig med de grannlaga förhållanden, som måste beaktas för att man må förekomma, att icke en helt annan vara än den här i verkligheten afses får under skyddet af denna bestämmelse tillgodonjuta en tullnedsättning, som icke bör densamma tillkomma.

Jag kan således icke finna att man på något sätt handlar i strid med gällande traktatsbestämmelser, om man icke insätter i tulltaxan detta vidsträcktare stadgande, Utskottet föreslagit. Det är väl icke meningen att tulltaxan skall vara en modifikation af allmänna rättsprinciper; den bör efter mitt förmenande icke innehålla bestämmelser för andra fall än sådana, der man kan förutse att en tillämpning af taxan behöfver ifrågakomma, och allra minst kan det vara skäl att utan ett verkligt behof låta taxan i denna punkt få en lydelse, som kan öppna dörren för missbruk och förvecklingar af den beskaffenhet jag nyss antydt.

Det är med hänsyn till dessa förhållanden som jag anser mig böra hemställa, att Kammaren måtte åt denna punkt gifva den lydelse, Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Olof Jonsson: Såsom herrarne torde hafva sett af Utskottets betänkande har jag i detta fall icke varit af samma mening som Utskottets pluralitet, och jag har derföre också i min reservation hemställt att Kongl. Maj:ts proposition oförändrad måtte bifallas. Då nu chefen för Finansdepartementet så grundligt utvecklat motiven för Kongl. Maj:ts förslag, torde jag icke behöfva annat än yrka bifall till detsamma. Jag vill blott erinra, hurusom det är en

*Ang. tullen å
franskt druf-
bränvin.*

(Forts.)

Ang. tullen å franskt druf-bränvin.
(Forts.) gifven sak att, om den bestämmelse, Bevillnings-Utskottet här föreslagit, skulle blifva gällande, komme densamma ovilkorligen i större eller mindre mån att leda derhän, att en mängd *icke äkta* konjak komme att införas under den tullsats, som skall gälla för äkta konjak.

Jag anhåller såsom nämndt om bifall till Kongl. Maj:ts proposition så väl beträffande tariffnumret 78 som 81.

Herr Wieselgren: Jag begärde ordet för att framställa samma yrkande som den siste talaren. Jag ber derföre endast att få instämma med honom och yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hedin: Äfven jag ber att få yrka afslag på Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, beslöt Kammaren, att rubriken N:o 78 uti tulltaxan skulle erhålla den af Kongl. Maj:t derför föreslagna lydelse.

Rörande Utskottets hemställan i *mom. b)*, som derefter föredrogs, yttrade

Herr Wieselgren: Jag skall endast anhålla att Kammaren måtte godkänna denna punkts *mom. b)* sådant detta *mom.* förekommer i Kongl. Maj:ts proposition.

Vidare anfördes icke. Kammaren beslöt, att den efter rubriken N:o 81 införda anmärkning, som handlade om villkoren för åtnjutande af ifrågavarande tull-lindring, skulle affattas på sätt Kongl. Maj:t föreslagit.

Ang. tull å boktryck.

I *punkten 7* hade Utskottet yttrat sig öfver den del af Herr *A. Gumælii* inom Andra Kammaren väckta motion, N:o 120, som innefattade förslag om att i utlandet verkställt boktryck å svenskt språk måtte, jemte planscher, tillhörande sådant tryck, förtullas lika som sjelfva papperet; och hade Utskottet tillstyrkt, att Herr *Gumælii* motion i denna del måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Beträffande denna punkt yttrade

Herr *Gumælius*: Såsom jag i min motion påpekat, har den nu gällande tulltaxan den olägenheten med sig, att en del svenska böcker, som tryckes i utlandet, får tullfritt hit införas, medan deremot det motsvarande tryckpapperet skulle draga tull. Utskottet har visserligen sagt, att hit införas endast »biblar, psalmböcker och andra för synnerligen vidsträckt spridning afsedda andaktsböcker», men jag tror likväl att åtskilliga andra sorters böcker tryckas i utlandet för svensk räkning, såsom exempelvis dessa granna barnböcker,

som utkomma till jularne, i hvilka böcker planscherna äro hufvudsaken, och texten, ofta i bunden form, visserligen är tryckt på svenska språket, men stundom så behandlad, att den tydligen visar sig härröra från en utlänning. Vi hafva också exempel på att tidningar kunna hafva sin redaktion i Malmö och sitt tryckeri i Köpenhamn, derföre att de redan nu finna en sådan anordning förmånlig. Det finnes också exempel på att man redan nu låter i utlandet verkställa boktryck för handel och affärer, och jag kan nämna, att, ehuru jag sjelf är boktryckare uti en för ett tryckeri i en landsortsstad icke så alldeles ringa omfattning, så har jag i förra veckan gjort en icke obetydlig beställning af småtryck i Tyskland, hufvudsakligast på sådana pappersorter, som icke tillverkas i Sverige, men lämpa sig förträffligt att få in tullfritt. Jag får in detta boktryck till ungefär samma pris, som jag eljest skulle betala för sjelfva papperet, när derpå skall läggas handelsvinst och tull. Vid sådant förhållande är det ju naturligt, att jag icke onödigtvis vill dermed austränga min tryckeripersonal. Sådana äro förhållandena redan nu. Nu har Kongl. Maj:t föreslagit en ökad tull å tryckpapper, utan att samtidigt dermed föreslå någon tull alls på det svenska boktryck, som tillverkas i utlandet. Följden af en sådan tullförhöjning måste naturligtvis blifva, att det utländska boktrycket på svenskt språk, hvilket redan nu åtnjuter ett ganska betydligt tullskydd, kommer att vida mera öfverflygla det svenska boktrycket i Sverige, som icke åtnjuter något skydd. Jag har icke i min motion gjort anspråk på något slags skydd för den näring, jag närmast representerar, men att öka ett redan befintligt skydd för det svenska boktryck, som är tillverkad i utlandet, kan jag icke finna vara lämpligt. Det synes mig för öfrigt icke vara något origtigt, att svenska biblar och psalmböcker tryckas i Sverige lika väl som i utlandet, och jag anser det derför vara illa att ändra tulltaxan derhän, att detta blir nästan praktiskt outförbart. Nu säger Utskottet, att det egentligen icke är annat än klichétryck som kan komma i fråga att tryckas ute för svensk räkning. Jag har redan tillåtit mig säga, att Utskottet dervid förbisett åtskilliga faktiska förhållanden, men för öfrigt — tycker Utskottet verkligen, att det är en så god och naturlig näring att här i Sverige uppsätta och klischeras, men sedan i utlandet låta färdigtrycka sådana saker, som man der har svårt att sätta upp? Jag tycker, att det är en näring, som icke kan göra anspråk på något skydd från svensk sida, än mindre på skyddets dubblande. Vi betala redan tull på åtskilliga för våra tryckerier behöfliga råmaterialier, papper, trycksvärta, olja o. s. v. Under sådana förhållanden anser jag det vara obilligt att, såsom Kongl. Maj:t nu föreslagit, betydligt höja tullen på tryckpapper. Kongl. Maj:t har redan en gång förut framställt proposition om förhöjd tull på tryckpapper, men förslaget föll på grund af Riksdagens motstånd. Nu få vi se, huru det kommer att gå i dag. Jag gör mig visserligen icke några illusioner om framgång för mitt förslag, men på det man åtminstone icke, då i en föl-

*Ang. tull å
boktryck.
(Forts.)*

Ang. tull å
boktryck.
(Forts.)

jande punkt i detta betänkande, papperstullen, förekommer, skall kunna förebrå mig att jag icke passat på och gjort yrkande i fråga om boktrycket, så tillåter jag mig framställa det yrkandet, att min motion i den nu föredragna punkten måtte bifallas.

Herr F. G. Sandwall: Det är med särdeles glädje jag erfarit, att den siste ärade talaren nu, då det rör en näringsgren, som ligger honom om hjertat, kommit till insigt om, att det verkligen finnes tillfällen då de svenska näringarna behöfva skydd. Han har, så vidt jag kan erinra mig, vid alla föregående tillfällen varit af en motsatt åsigt, när det rört industrien i allmänhet och icke boktryckerier. Jag gillar fullkomligt hans nu uttalade åsigt och är öfvertygad om, att den motion han väckt är befogad, hvarför jag anhåller att få förena mig i hans yrkande om bifall till motionen och afslag på Utskottets hemställan; och jag gör det i den förhoppning, att både den siste ärade talaren och många andra, som förut alltid slagit döförat till för våra näringars behof, skola inse att det icke är utan skäl man i allmänhet klagar.

Jag yrkar således bifall till motionen.

Friherre Nordenskiöld: I denna fråga är jag icke af samma tanke, som min ärade vän på örebrobanken. Det är nemligen förhållandet, att en betydlig del af våra bokförläggares alster försäljes i Finland, och det är ganska naturligt, att, om vi här i Sverige sätta tull å till Sverige införda svenska böcker, Finland skall utöfva repressalier, så att också svenska böcker, som införas till Finland, komma att blifva åsatta tull. Detta skulle helt säkert medföra en stor förlust för våra bokförläggare, och för att icke i min mån medverka dertill, yrkar jag afslag på Herr Gumælii motion.

Herr Lönegren: För min del vill jag tillstyrka bifall till motionen så till vida, att jag är med om att svenskt boktryck förtullas mot samma afgift som för sjelfva papperet är bestämd. Jag anser det nemligen vara billigt och rätt att, då råvaran drager tull, äfven fabrikatet, om jag här vid lag får begagna det uttrycket, beläggas med minst samma afgift. Deremot vill jag icke vara med om förslaget att tryckpapper förklaras tullfritt. Detta är dock en sak, hvartill vi sedermera återkomma.

Herr Gumælius nämnde nyss, att svenska böcker, både bundna och obundna, införas från utlandet. Detta gifver mig anledning att i denna fråga gå något längre än motionären. Det af honom påpekade förhållandet har verkligen utvecklat sig till en fullkomlig industri, i det att tyske affärsmän uppköpa stora massor af svenska böcker, föra dem till utlandet, hvarest de inbindas och sedan öfverföras till Sverige — tullfritt. Det är till och med ganska vanligt att klichéer inköpas från Sverige, böckerna tryckas i utlandet och införas sedermera bundna hit, äfvenledes tullfritt. Detta är ett för-

hållande, som efter min uppfattning icke bör tolereras. Då bokbindarne få betala tull för alla de materialier de i och för sitt yrke behöfva från utlandet förskaffa sig, anser jag det vara orimligt att färdigbundna böcker skola få tullfritt införas. Jag skulle derföre vilja föreslå, att, om Riksdagen beslutar att för svenskt boktryck skall erläggas samma tull som för papper, andra slag, jemväl inbundna svenska böcker måtte åsättas en tull, som med 50 procent öfverstiger den för sjelfva papperet bestämda. Men att utsträcka detta längre än till inbundna svenska böcker vill jag icke. Sådant skulle innebära ett fördyrande och ett hinder för införandet af utländska vetenskapliga arbeten och främmande länders skönlitteratur, som jag ej kan anse nyttigt och ej vill vara med om.

Ang. tull å
boktryck.
(Forts.)

Herrar *Lindmark, L. Jönsson, Norén* och *J. Johansson* i Stockholm instämde med Herr *Lönegren*.

Grefve Björnstjerna: Jag är den siste talaren mycken tack skyldig för att han inskränkte sig till att begära tull på svenska, således icke på alla böcker. Det senare hade ju varit en tull på kunskap, som ur protektionistisk synpunkt möjligen låtit försvara sig. Friherre Nordenskiöld har redan visat hvilken skada äfven en sådan tull å svenska böcker skulle medföra just för boktryckarne, hvilkas näring man nu vill främja. Jag ber herrarne ytterligare komma i häg, att det just var boktryckerisocieteten som år 1874, således för 8 år sedan, förordade tullfrihet för boktryck, hvilket af sådan anledning äfven bifölls. Det förefaller mig då högst eget, att en man af facket nu vill lägga tull på denna vara. Hvad är det slutligen för svenska böcker, som i utlandet tryckas och hit införas? Jo, hufvudsakligen biblar och andra andaktsböcker, hvilka utsändas af det engelska bibelsällskapet, således den bästa möjliga själaspis för hela vårt folk. Det är på denna man nu vill lägga en särskild tull. Jag för min del finner detta orimligt. Jag yrkar för den skull bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hedlund: Här har, från den nu tomma venersborgsbänken, yttrats, att man är protektionist i hvarje sak, som man närmare känner, hvarmed väl menas att man är det i hvarje sak, som man intresserar sig för. För min del är jag verkligen intresserad i denna fråga, men detta hindrar mig icke att vara motsatsen till protektionist. Jag har alltid motsatt mig tullen på tryckalster. Så har jag begärt tullfrihet för visitkort, men Bevillnings-Utskottet har varit obevekligt för mina böner i detta fall. Nu öfverraskades vi i Utskottet af det förslag min vän på örebrobanken i sin motion framställt om tull på tryckalster. Utan tvifvel är detta mycket befogadt, ty tryckningen af böcker är den enda näring som icke åtnjuter något skydd. Kommer så dertill, att de utländske fabrikanterne erhålla särskilda premier för af dem hit infördt boktryck, är detta tvifvelsutän ett förhållande som i hög grad bör beaktas.

Ang. tull å
boktryck.
(Forts.)

Herr Gumælii mening är emellertid icke, såsom den föregående talaren tycktes antaga, att söka utverka något skydd för boktryckerierna, utan han vill endast undanrödja dessa premier, som de utländske fabrikanterna åtnjuta för de af dem införda svenska böckerna.

För min egen del är jag både boktryckare och speciellt tillverkare af en vara, som medfört en ganska stor konkurrens, nemligen psalmböcker. Klichéerna beställas från Sverige, böckerna tryckas i Tyskland på billigare papper och importeras med stor fördel vid sidan af de svenska böckerna. Denna täflan är särdeles ogynsam för de svenska boktryckerierna, men jag vill dock hellre uthärda detta än gå in på den princip att boktryck skall åsättas tull. Ty detta vore, enligt mitt förmenande, endast att med tullskydd omgärda kunskapen, och denna beskattning skulle här särskildt komma att drabba den välsignelserika verksamhet, som utvecklas af det engelska bibelsällskapet. Derom vill jag ej vara med. Förr tager jag då den förlust som af tullfriheten må uppkomma, och denna tror jag för öfrigt icke blir särdeles stor.

Deremot finnes här ett annat kraftigt argument för motionärens alternativa förslag, nemligen undanrödjandet af den tillökning i tryckpapperstullen, som Kongl. Maj:t föreslagit och Utskottet tillstyrkt. För min del kan jag icke finna annat än uppenbart, att de svenska pappersbruken, som exportera papper i ofantliga quantiteter, icke behöfva detta skydd. Det papper, som här kan ifrågakomma, nemligen det som användes för tryckning af psalmböcker och religiösa skrifter, kan icke komma i någon egentlig kollision med deras tillverkning.

Beträffande bokbinderierna, så får jag nämna att fråga derom nu icke föreligger. Den, som vill upptaga frågan om tull å bundna böcker, torde derföre böra vänta med sin framställning till en senare punkt. En talare, som yrkat tull på bokpermar, kan icke hafva förbisett att denna fråga ganska ifrigt ventilerades inom Utskottet; och ehuru man ansåg det vara billigt att sätta någon tull å bundna böcker, motsvarande papperstullen, så fann man likväl saken vara outförbar. Ty efter hvilka grunder skulle tullen åsättas? Man har föreslagit att lägga *vigten* till grund för beräkning af tullen, men huru skulle detta slå sig ut? Det kan vara en mycket tunn bok med tjocka permar eller en tjock bok med tunna permar, och priset kan variera från 25 öre till kanske 25 kronor för boken. Äfven om man beräknar *vigten* på papperet till 100 proc., betyder det icke något. Det utgör kanske $\frac{1}{2}$ öre på bokens pris. Ett annat förslag, som man inom Utskottet framstülde, var att uppmäta bokpermens areal. Med ett ord: man ventilerade i Utskottet hvarjehanda förslag för att utjemna de svårigheter, hvaruti bokbinderierna befinna sig, då de drabbas af tull å råämnena skinn och boguld. Ehuru man således medgaf att boktryckerierna och bokbinderiernas arbetade under orättvisa förhållanden, så kunde man icke påfinna någon annan lösning af frågan än, att dessa näringar skulle erhålla samma fördel

som alla andra och följaktligen få råämnena fria från tull. Jag kan också icke förstå hvarföre icke boktryckare och bokbindare, som utöfva loffliga näringar, kunna beredas den fördelen att erhålla sina råvaror tullfria.

Ang. tull å boktryck.
(Forts.)

Jag yrkar afslag å Herr Gumælii motion i denna del, men har icke något emot att de missförhållanden, som i motionen afses, må vid behandlingen af en senare punkt i betänkandet utjemnas.

Herr Granlund: Äfven jag får uttrycka min tacksamhet till den ärade motionären för det han genom sin motion erkänt behofvet af skydd för svensk tillverkning. Jag för min del kan icke finna något skäl till att, då tulltaxan bestämmer tull för tryckpapper, detsamma med boktryck derå skall befrias från hvarje tullsats. Man har sagt, att man icke bör försvåra tillfället att förvärfva kunskaper genom att lägga tull på desamma. Mine Herrar, jag tror att något sådant icke här åsyftas, utan att den ifrågasatta tullen afses därför, att äfven å dessa tryckalster i likhet med annat utländskt kram bör erläggas tull; men i ett förslag, som nu hvilar på Kamrarnes bord till afgörande, förekommer verkligen en sådan fråga om tull på kunskap, då det föreslås att borttaga den fria undervisningen och derigenom lägga tull på inhemtandet af undervisningen.

Man har också anmärkt, att endast biblar och religiösa skrifter inkomma från utlandet, och att dessa icke böra beläggas med tull. Jag tror dock, att många andra böcker inkomma, hvilka i sedligt afseende icke äro de bästa. Man känner nog att i vårt land införes en mängd af usla franska romaner, som allmänheten med begärlighet köper och som ingalunda kunna hänföras till nyttiga kunskaper.

För min del kan jag icke finna någon rimlig anledning till att boktryck skall undantagas tull, hvadan jag instämmer med dem, som yrkat bifall till Herr Gumælii förslag.

Herr Gumælius: Jag ber att få tillägga några ord. Det har särskildt talats om förhållandena till Finland. Jag anhåller då att få fästa uppmärksamheten på att tulltaxan skiljer mellan böcker och boktryck. Jag har icke talat om böcker, utan om boktryck, och jag vill hålla på att, om någon skulle finna lämpligt att trycka bokupplagor i Finland, afsedda för Sverige, dessa böra draga samma tull som tryckpapper, likasom bokupplagor, tryckta i Sverige för att spridas i Finland, gerna der må draga tull. De herrar, som talat om de finska förhållandena, hafva antagligen förbisett tulltaxans skilnad mellan böcker och boktryck.

En ärad talare har fäst uppmärksamheten på att boktryckerisocieteten för några år sedan förklarar, att boktryckerierna kunde bestå i täflan med utlandet äfven med den då varande tullen på tryckpapper, och han frågade, hvilka nya förhållanden sedermera inträffat. Men nu föreslås ju en ökad tull på tryckpapper, och detta är utgångspunkten för min motion. Man kan uthärda en täflan

Ang. tull å
boktryck.
(Forts.)

med utlandet, om utlandet erhåller endast några få öres premium, hvaremot man icke uthärdar sådan täflan, om detta premium ökas med ännu några öre.

Någre af herrarne hafva varit så vänlige att särskildt ur skyddsvänlig synpunkt tacka mig för motionen. I det syfte, som de afsett, kan jag dock icke till fullo tillgodogöra mig deras tacksamhet. Jag förmodar, att desse herrar icke genomögnat min korta motion. Ty annars kunde de nog hafva funnit anledningen till tacksamheten något dubiös.

En ärad talare har sagt, att han endast gjorde anspråk på tullfria råvaror. Det är just hvad jag med min motion i främsta rummet afsett, och till den sidan af frågan komma vi uti 33:dje punkten af betänkandet. Om Kammaren således afslår hvad jag här i denna punkt föreslagit, lär det väl såsom ett korollarium härtill vara mig tillåtet antaga, att Kammaren skall bifalla den 33:dje punkten, och en sådan utgång af frågan har jag intet emot, utan ser till och med rätt gerna.

Mig tyckes vara tydligt, att jag vid den nu föredragna punkten bör hafva att räkna på understöd dels af protektionisterna och dels af de moderate frihandlarna, som önska att kyrkan skall stå midt i byn, och att jag deremot vid afgörandet af den 33:dje punkten bör kunna påräkna understöd af alla öfrige i Kammaren. Jag skall vara tacksam för ett sådant understöd vid den ena eller den andra punkten.

Då mitt yrkande nyss, Herr Talman, var ofullständigt, ber jag få tillägga att min mening var att yrka bifall till *förra* delen af min uti Utskottets betänkande på sidan 8 refererade motion, som har följande lydelse: »att i utlandet verkställt boktryck å svenskt språk måtte, jemte planscher, som tillhöra sådant tryck, förtullas lika som sjelfva papperet.»

Herr F. G. Sandwall: Talaren på göteborgsbänken, som för en stund sedan hade ordet, har vid alla tillfällen, då det varit fråga om tullar, tydligt lagt i dagen den åsigten, att man icke bör fördyra varan för konsumenterna. Man skall laga så att den ställer sig så billigt som möjligt och aldrig taga hänsyn till, om de varor, vi utifrån erhålla, äro bättre eller sämre än de, som tillverkas inom landet. Tydligt och klart lär det väl vara ådagalagdt, att våra svenska fabriker i allmänhet äro solidare, ärligare och bättre gjorda än de utländska, men derpå bör man, enligt hans tanke, icke alls fästa afseende, ty hufvudsaken är prisbilligheten. Samme talare yttrade nu också, att svårigheten för våra boktryckare att konkurrera med utlandet låge just deruti, att der begagnades billigare papper än vi göra. Der har jag ett ytterligare bevis för min sats, att man från utlandet får billigt men dåligt. Hans yttrande står icke heller väl tillsammans med, då han sedermera sade, att vi exportera stora massor tryckpapper, ty i så fall vet jag verkligen icke, hvarföre vi

icke också kunna trycka lika billigt som utländingen, då vi hafva sådant öfverflöd, att vi till och med kunna exportera tryckpapper.

Ang. tull å
boktryck.
(Forts.)

För att få billigt pris köpa vi amerikanskt läder, ehuru vi veta att det är sämre än det som tillverkas i landet. Vi köpa vidare tyska, engelska och amerikanska maskiner, hvilka visserligen äro vackra och prisbilliga, men tillika dåliga.

Jag har nu endast velat påpeka, att det icke ligger någon konsekvens i hans anförande, ty vill man ena gången endast köpa billigt utan afseende å beskaffenheten hos varan, bör man också göra det den andra.

Jag yrkar bifall till första delen af Herr Gumælii motion.

Herr E. G. Boström: Jag ber endast att få till besvarande upptaga ett par yttranden af Herr Gumælius.

Han sade till en början, att tulltaxan skilde mellan böcker och boktryck. Jag ber att få fästa hans uppmärksamhet på, att i taxan heter det: »böcker, tryckta, äfvensom boktryck». Taxan skiljer således alldeles icke mellan dessa saker. På de skäl, som i Utskottets utlåtande blifvit angifna, hemställer jag derföre, att utrikes tryckta böcker på svenska språket måtte förblifva tullfria, och jag gör detta så mycket hellre, som det för öfrigt nästan uteslutande är andaktsböcker och biblar, som på detta sätt i större mängd inkomma landet.

Det andra skälet, han för sin motion androg, var att tullen på tryckpapper skulle hafva blifvit ökad och att detta skulle försvåra konkurrensen för våra boktryckerier med utlandet.

Endast nominelt är dock så förhållandet. Tullen å tryckpapper utgick visserligen förut med 5 öre och skall nu komma att utgå med 10 öre, allt per kilogram. Men tullen på till andra slags papper hänförliga sorter var deremot förut 19 öre per kilo, och dit hänfördes då alltid de bättre sorterna tryckpapper, emedan de voro så starkt limmade, att de kunde användas såsom skrifpapper. Denna tull är nu nedsatt till 10 öre. Man ser således, att en nedsättning i tullen å tryckpapper i sjelfva verket skett. Det var endast detta jag ville säga, och inskränker jag mig för öfrigt att yrka bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Wedberg: Om det vore så, att denna punkt i förslaget blifvit behandlad efter den 33:dje och Kammaren dervid hade beslutat, göra tryckpapper tullfritt, så skulle jag helt naturligt vara med om att afslå hvad Herr Gumælius har hemställt, men då jag icke, liksom Herr Hedlund, hyser någon förhoppning att denna Kammarer skall bifalla en dylik förändring i 33:dje punkten, återstår för mig intet annat än att rösta för tull på boktryck å svenskt språk, som från utlandet införes, likväl i den inskränkning motionären nu föreslagit. Detta enligt min uppfattning i full öfverensstämmelse med rättvisa.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner såväl på bifall till Herr Gumælii ifrågavarande förslag, som ock på afslag derå och bifall i stället till hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit; och förklarade Herr Talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf följande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som, i fråga om Bevillnings-Utskottets i 7:de punkten af dess Betänkande N:o 10 gjorda framställning, vill, att Riksdagen, med afslag å Herr Gumælii motion i nu förevarande del, må godkänna hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej.

Vinner Nej, har Kammaren bifallit omförmälda af Herr Gumælius väckta motion i den del deraf, som nu till behandling föreligger.

Voteringen verkställdes och utföll med 99 ja mot 72 nej; hvadan Kammaren beslutit i enlighet med ja-propositionen.

Punkten 8.

*Ang. tull å
Bönor.*

I fråga om artikeln *Bönor*, för hvilken vid införsel till riket för närvarande erlades en så kallad inregistreringsafgift af 1 öre per kilogram, var af Kongl. Maj:t föreslaget, att samma artikel icke vidare måtte vara underkastad en sådan afgift.

Deremot hade ledamoten af Första Kammaren Friherre *Klinckowström* i sin motion N:o 3, angående skyddstull på åtskilliga produkter af jordbruksnäringen, förutsatt att ifrågavarande inregistreringsafgift skulle fortfarande bibehållas, hvarjemte Herr *E. G. Boström* i motionen N:o 119 föreslagit, att afgiften skulle, bibehållen till samma belopp, såsom tullsats fastställas och i taxan upptagas.

Utskottet hade hemställt, att Riksdagen måtte, med afslag å bemälda motionärers framställningar, godkänna hvad Kongl. Maj:t beträffande artikeln *Bönor* föreslagit.

Efter föredragning af denna hemställan, mot hvilken Herrar *E. G. Boström*, *Reutersvärd*, *N. Fock*, *J. N. Boström*, *Svensson* och *Lönegren* inom Utskottet reserverat sig, under yrkande att

ifrågavarande artikel måtte åsättas en tullsats af 1 öre per kilogram, yttrade

Ang. tull å
Bönor.
(Forts.)

Herr Lönegren: Vid 1880 års riksdag väcktes inom Första Kammaren en motion, som gick ut på att alla hit inkommande varor, så väl tullfria som tullpliktiga, skulle beläggas med en särskild så kallad inregistreringsafgift, utgörande en viss procent af värdet. Vid frågans slutliga afgörande beslöts, att endast tre artiklar skulle beläggas med inregistreringsafgift, nemligen den artikel nu här föreligger, eller bönor, ej specificerade, gryn, alla slag, samt hvetemjöl, och afgiften bestämdes till 1 öre per kilo. Mot sjelfva afgiften har jag icke något att invända, men deremot kan jag icke gilla att den erhållit en särskild benämning, utan anser att den helt enkelt skall benämnas tull. Skola vi hafva en sådan inregistreringsafgift, bör den åläggas alla betydligare tullfria artiklar, måhända med några få undantag; men då den endast åsatts tre artiklar, anser jag lämpligast, att afgiften fastställes såsom tullsats och intages i tulltaxan. En särskild anledning till en sådan förändring finnes dessutom i ordalydelsen uti den paragraf i tulltaxeunderrättelserna, som handlar om inregistreringsafgiften. Jag fruktar att man år 1880 vid beslutets fattande eller formulerande gick längre än ske borde och som man afsåg. Det heter nemligen nu, att inregistreringsafgift skall erläggas för gryn, *alla slag*, och registreringsafgift måste således erläggas för spanmål förmald till gryn, under det att spanmål förmald till mjöl, med undantag af hvetemjöl, går fri från dylik afgift; gryn af majs drager nu en afgift af 1 öre, men omalen majs $1\frac{1}{2}$ öre per kilogram. Detta är efter min mening oegentligheter, som ej böra få fortvara.

Hvad afgiften å bönor angår, ber jag att få yrka, att den nu bestämda inregistreringsafgiften bibehålles såsom tullsats och intages i tulltaxan med ett belopp af ett öre per kilogram. Jag anser att denna ringa afgift icke kan i någon mån kännas betungande för konsumtionen och tror äfven att behovet af bruna bönor — den vara, som hufvudsakligen införes under rubriken bönor — kan ganska väl tillgodoses genom produktion inom landet. Importen har visat sig vara i stigande, från 430,000 skålpund till 1,400,000 skålpund, och någon minskning i införseln har ej inträdt sedan inregistreringsafgiften blef påbjuden.

Herr Talman! Jag anhåller, att en tullsats af ett öre per kilogram bestämmes för artikeln »bönor», ej specificerade.

Herr Olof Jonsson: Jag anhåller att få yrka bifall till Utskottets förslag i denna punkt. Jag vill påminna herrarne om att icke endast jag utan troligen äfven flere med mig icke lemnade sitt bifall till den franska handelstraktaten, utan att man kände detta såsom ett obehagligt beslut, derföre att man undandrog sig den nyttiga rättigheten att beskatta vin så högt som det lämpligen går

Ang. tull å
Bönor.
(Forts.)

an att göra, emedan en sådan tullbeskattning är den mest rimliga och proportionsvis kommer att drabba den förmögne mera än den fattige. Det har därför för mig och jag tror äfven för Utskottet i sin helhet varit en regel att man, så vidt möjligt vore, skulle undantaga från tullbeskattning sådana artiklar, som allmänt begagnas af den stora massan. Detta är nu den första punkten, i hvilken denna principfråga förekommit till afgörande. Bönor begagnas icke mera af den fattige än den rike, men tullsatsen kännes ofantligt mycket tyngre för den fattige än för den rike. Sjelfva tullsatsen i och för sig är af ringa eller ingen betydelse; den är beräknad att inbringa omkring 8,000 kronor om året. Och icke större betydelse anser jag den ega för den inhemska odlingen af bönor, ty den reder sig nog ändå utan detta lilla skydd. I båda dessa afseenden, vare sig såsom inkomstkälla för staten eller såsom en skyddsafgift för den inhemska näringen, betyder denna tullsats således ingenting, men deremot eger den betydelse så till vida, att de som vilja åsätta denna vara tull synas vilja skaffa statsverket inkomster utan afseende å hvem skatten drabbar, om den fördelas rättvist eller icke, under det att de som yrka tullfrihet för varan önska rättvisa i beskattningsväg.

Herr E. G. Boström: Jag åter ber att få yrka bifall till reservanternes förslag och tillåter mig anföra såsom motiv dertill, att genom dess antagande ingen ändring sker i de bestående förhållandena. Hvad reservanterne velat vinna med sitt förslag är nemligen icke någon ökad tull, utan endast bibehållande af status quo.

Hvad beträffar den nästföregående talarens påstående att bönor äro en allmän förbrukningsartikel, så hemställer jag huruvida en vara, hvaraf under de senare åren icke importerats mera än 1,200,000 à 1,400,000 skålpund, utom år 1880, då importen deraf uppgick till 2 millioner skålpund, kan kallas för en allmän förbrukningsartikel. Detta bevisas bäst af den ringa konsumtionen.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till reservanternas förslag.

Herr Ekdahl: Den föregående talaren påstod, att bönor icke skulle vara någon nödvändighetsartikel här i landet. I det afseendet vågar jag dock vara af en motsatt mening, ty väl är det sant att under goda potatisår användes icke mycket bönor, men deremot då potatisen är dyr, blir konsumtionen af bönor ganska stor bland arbetarebefolkningen, åtminstone i städerna. Då jag för min del icke vill vara med om att lägga tull på en vara, som således under dåliga år för den stora massan af befolkningen är en förnödenhetsartikel, så yrkar jag afslag å motionen och bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena, framställde Herr Talmannen propositioner dels på bifall

till Utskottets hemställan och dels på antagande af reservanternas förslag; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Som votering begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner hvad Bevillnings-Utskottet hemställt i 8:de punkten af Betänkandet N:o 10

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, i enlighet med den af Herr E. G. Boström m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade reservation beslutat, att artikeln Bönor skall åsättas en tullsats af 1 öre per kilogram.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, visade 95 Ja mot 71 Nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

Den vidare föredragningen af Bevillnings-Utskottets föreliggande betänkande uppskötts till kl. 7. e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarens ledamöter kl. 3 e. m.

In fidem:

H. A. Kolmodin.